

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 942

7. SVIBNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

Hrvati u Zemunu

Strah od nestajanja

SADRŽAJ

7

Lokalni izbori u Hrvatskoj
**U utrci više od
38.000 kandidata**

10

Hrvatska manjina u dvanaest
europskih država (XIII.)
**Najveći izazov
– asimilacija**

12

Miloš Vučević, gradonačelnik
Grada Novog Sada
**Gradimo povjerenje,
slušamo se
i razumijemo**

20

Obrazovanje – svjedočanstvo
**Šansu imamo,
trebamo ju iskoristiti**

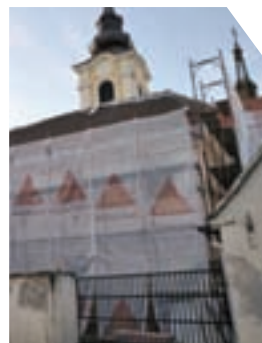
30

Stjepan Albot slikar-scenograf
iz Novog Slankamena
**Omaž vremenu kojega
više nema**

34

Restauracija župnog doma
**Dio obnove
graditeljskog naslijeđa
Srijemskih Karlovaca**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,
Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnica@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Točka na *i*

U vrijeme kada pred vama bude ovaj broj *Hrvatske riječi* na priču o »bunjevačkom jeziku« bit će stavljena točka. To stavljanje točke znači da je jučer (četvrtak) održana sjednica lokalne skupštine koja je i službeno potvrdila ono što je bilo jasno još 4. ožujka: uz srpski, mađarski i hrvatski u Subotici će se »zvanično govoriti« i bunjevačkim jezikom (uz ogradu da ovo pišem dan prije sjednice). Ako je za utjehu (a nije), ostat će trag na više od 190 stranica iznijetih primjedbi na predloženu i usvojenu izmjenu Statuta Grada Subotice. Bit će sada zanimljivo pratiti i praktičnu provedbu onoga što propisuje najznačajniji lokalni dokument – od promjene službenih natpisa do rada prevoditeljske službe. No, ukoliko se bude išlo tempom kojim je išla izmjena Statuta Grada Subotice vrlo brzo osvanut će i novi nazivi upodobljeni s odredbom Statuta o službenoj uporabi jezika, a i »stručni« prevoditelj za »bunjevački jezik«.

Je li stavljena i točka na prijedpor koji postoji između **Milanovića** i Vlade RH, a glede veleposlanika RH u Beogradu, javnost nije uspjela doznati. Je li susreta najavljenog za prošli petak bilo? Ako ga je bilo, što je rečeno? I kakav je nakon svega stav Milanovića? Mediji se time nisu bavili, a informacije o razgovorima (ako ih je bilo) nema ni na službenoj internetskoj stranici hrvatskog predsjednika.

Ali razgovora je, kako smo neposredno prije zaključenja novina doznali iz ureda Predsjednika Milanovića, ipak bilo. Kako je i najavljeno u prošli petak. »Možemo Vam potvrditi kako su u petak održane konzultacije, odnosno, predsjednik Republike Zoran Milanović razgovarao je s hrvatskim veleposlanikom u Beogradu **Hidajetom Biščevićem** kao što je i najavio. Sadržaj razgovora ne možemo komentirati«, stoji u odgovoru koji nam je stigao iz ureda Predsjednika Milanovića. Tako je javnost, pa i hrvatska zajednica u Srbiji, čiji su pojedini predstavnici i razlogom Milanovićevog p(r)ozivanja veleposlanika u Beogradu ostala uskraćena za onu točku na *i*.

Z. V.

Umjesto susreta reagiranje

Ministar vanjskih poslova Srbije **Nikola Selaković** poručio je koncem prošloga tjedna da je Srbija »dosljedno opredijeljena za unaprjeđenje odnosa s Hrvatskom«, ali je kritizirao odnos prema Srbima u Hrvatskoj gdje su oni, kako tvrdi, i dalje »marginalizirani i diskriminirani«.

Selaković je naglasio da će »predstavnici vlasti Hrvatske imati u vlastima Srbije i u budućnosti partnera« u naporima da se odnosi dviju država i naroda »unaprijede na najvišu razinu«.

Međutim, kako je istaknuo, »moramo dobiti jasnu potvrdu iskrene želje naših partnera da doista idu tim putem, jer sve češće do nas stižu sasvim suprotni signali«.

Selaković je u povodu prošlotjednog posjeta hrvatskog šefa diplomacije **Gordana Grlića Radmana** Subotici u povodu postavljanja kamena temeljca za *Hrvatsku kuću*, za čiju je izgradnju Hrvatska donirala sredstva, u pisanoj izjavi istaknuo da je »položaj nacionalnih manjina lakmus papir naših bilateralnih odnosa«, naglasivši da se na njemu mora dosljedno raditi jer je to »naša civilizacijska obaveza«. Ministar Selaković, iako je bio pozvan na svečanost, nije došao u Suboticu niti se sastao s hrvatskim kolegom.

Grlić Radman je na ceremoniji polaganja kamena temeljca za gradnju *Hrvatske kuće* u srijedu rekao kako hrvatska vlada »svojom aktivnom manjinskom politikom, bilo da su u pitanju Hrvati u svijetu ili manjine u Hrvatskoj, želi doprinijeti izgradnji društva koje uključuje toleranciju, poštovanje različitosti i uključenost«.

On je naveo kako »za svoje sunarodnjake u Srbiji Hrvatska traži ono što je srpskoj manjini osigurano (u Hrvatskoj), prije svega zastupljenost u državnim i predstavničkim tijelima, na svim razinama vlasti u zemlji«.

»Ukoliko je šef hrvatske diplomacije, kada je izjavio da status hrvatske manjine u Srbiji nije ni približan statusu srpske manjine u Hrvatskoj, htio reći da je položaj Srba u Hrvatskoj mnogo gori nego položaj Hrvata u Srbiji, potpuno ću se složiti s hrvatskim kolegom«, reagirao je Selaković na izjavu Grlića Radmana.

Ocijenio je da »srpskom narodu u Hrvatskoj dva i pol desetljeća od završetka rata nisu u praksi dostupna prava koja su mu zajamčena i Erdutskim sporazumom i zakonima Republike Hrvatske«.

»Odnos većinskog naroda prema Srbima u Hrvatskoj je i dalje predominantno negativan, zbog čega Srbi i dalje bivaju marginalizirani, diskriminirani i često stigmatizirani i tretirani kao građani drugog reda«, istaknuo je Selaković.

On je ustvrdio kako »u dijelovima Hrvatske postoji agresivan otpor uporabi srpskog jezika i pisma«, te da je »pravo na njegovanje srpskog nacionalnog i kulturnog identiteta u mnogim područjima gdje Srbi žive zabranjena tema«.

»Odnos prema ćirilici, srpskom jeziku, kulturi i tradiciji i dalje je u dijelovima Hrvatske, najblaže rečeno, diskriminatoran i nema nagovještaja da se iskreno i dosljedno radi na stvaranju društvene klime u kojoj bi se Srbi mogli osjećati kao ravnopravni građani«, ocijenio je srbijanski šef diplomacije.

Incident u Borovom Selu – privedeno 14 osoba

Vukovarska policijska privela je 14 osoba zbog incidenta u Borovom Selu kod Vukovara, gdje je skupina navijača pozivala na ubojstva i pjevala »Oj hrvatska mati, Srbe ćemo klati«.

Iz Policijske uprave vukovarsko-srijemske su objavili kako su sve osobe iz grupe koje su skandirale antisrpske parole privedene ili se privode u službene prostorije te da je u tijeku kriminalističko istraživanje.

»Vezano uz narušavanje javnog reda i mira u Borovu policijski službenici Policijske uprave vukovarsko-srijemske tijekom jučerašnjeg dana priveli su u službene prostorije 14 osoba s područja Vukovarsko-srijemske županije nad kojima se provodi kriminalističko istraživanje zbog sumnje da su počinili kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju opisano u članku 325., stavku 1. Kaznenog zakona, skandirajući neprimjereni sadržaj«, stoji u objavi policije.

»Svi osumnjičeni će tijekom dana biti predani pritvorskom nadzorniku PU vukovarsko-srijemske, a policija će protiv njih podnijeti kaznenu prijavu nadležnom državnom odvjetništvu«, poručili su iz policije i dodali kako se u su-

radnji s drugim policijskim upravama kriminalističko istraživanje provodi nad još nekoliko osoba s područja drugih županija.

Incident u Borovom Selu dogodio se na obljetnicu ubojstva 12 hrvatskih policajaca u tom mjestu prije 30 godina, što je jedan od događaja koji su pokrenuli Domovinski rat, ali i na pravoslavni Uskrs. Video su snimili građani, a objavila ga je Općina Borovo na svojim Facebook stranicama.

Incident su osudili vukovarski HDZ i SDP, SDSS, Zajedničko vijeće općina i županijsko Vijeće srpske nacionalne manjine, Vlada, predsjednik RH **Zoran Milanović**, Srpsko narodno vijeće i drugi.

Povodom incidenta u Borovu Selu Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji oglasilo se na Facebooku sljedećom izjavom: »HNV kao i uvijek osuđuje svaki vid nasilja temeljen na etničkim razlikama. Držimo kako komunikacija, posebice međukulturalna, ne smije imati alternativu. Samo uvažavanjem naših različitosti možemo napredovati i kao zajednice i kao ravnopravni građani u državama u kojima živimo.«

30 godina od zločina i protjerivanja Hrvata u Vojvodini

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini u svojem djelovanju uporno ustrajava gajiti živo sjećanje na tragična događanja u Vojvodini s konca 20. stoljeća. Riječ je o organiziranom progonu vojvođanskih Hrvata iz njihova zavičaja – jednom od najtragičnijih razdoblja u novijoj povijesti Vojvodine, napose kada je riječ o stradanju Hrvata u Srijemu te jugozapadnoj i zapadnoj Bačkoj. Bilo je to ne samo vrijeme straha, nego i etnički motiviranog nasilja i ubojstava koje se organizirano provodilo spram lokalnih građana hrvatske nacionalnosti i to samo zato što su Hrvati.

Tih se tragičnih događaja prisjećamo početkom svakog svibnja budući da je 6. svibnja u Hrtkovcima 1992. godine održan miting na kojemu je sudjelovao **Vojislav Šešelj** i pročitao imena sedamnaestero Hrvata kojima je javno poručeno da se sele. Istina, protjerivanje vojvođanskih Hrvata započelo je bez ikakvih povoda prije točno 30 godina – polovinom 1991. etničkim nasiljem u Novom Slankamenu, ali je događaj u Hrtkovcima u javnosti prepoznat kao najeklatantniji i najočigledniji primjer.

Podsjetit ćemo javnost i ovoga puta da su Hrvati 1990-ih protjerivani i iz drugih vojvođanskih mjesta: Golubinaca, Sota, Morovića, Erdevika, Kukujevac, Gibarca, Šida, Vašice, Rume, Iriga, Beške, Maradika, Indije, Zemuna, Novih Banovaca, Surčina, Srijemske Kamenice, Beočina, Čerevića, Petrovaradina, Srijemskih Karlovaca, Srijemske Mitrovice, Nikinaca, Platičeva, Martinaca, Bača, Plavne, Sonte, Stanišića... Nevladine udruge govore o tome kako je u Vojvodini 1990-ih ubijeno 25 osoba te da ju je moralo napustiti između 35 i 40 tisuća Hrvata. Od izbjeglih se do danas gotovo nitko nije vratio u rodni kraj.

Zadaća je svih političkih i društveno relevantnih hrvatskih institucija i organizacija koje djeluju u Vojvodini i Republici Srbiji otrgnuti zaboravu strahote koje su 1990-ih godina vojvođanski Hrvati preživjeli. Jer, zajednica koja ne pamti i ne memorira vlastito stradanje, koja primjereno ne njeguje sjećanje na vlastite žrtve, jest zajednica koja nema budućnost. Tim prije nam to mora biti zadaća, jer u politikama suočavanja s prošlošću u Srbiji još uvijek izostaje tematiziranje i sukladno rješavanje pitanja protjerivanja Hrvata iz Vojvodine – pravosudna tijela nisu pokretala sudske postupke za učinjene zločine, ne postoji niti jedno javno obilježje, a nema ni prigodnog memoriranja. Ovi se zločini različitim strategijama nijekanja prešućuju, na što ne pristajemo.

Također, opet ćemo istaknuti da je za zločine nad Hrvatima u Vojvodini pravomoćno osuđen, pred Mehanizmom za Međunarodne kaznene sudove u Haagu, Vojislav Šešelj. Isti onaj koji je nakon toga, mimo svih demokratskih načela i standarda međunarodnoga prava, nastavio svoje političko djelovanje, koje je dijelom usmjereno ne samo na nijekanje činjenica zbog kojih je osuđen – zločina nad Hr-

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI

vatima u Srijemu, nego i na aktivno djelovanje u mjestu u kojemu su se zločini i događali, kao što su Hrtkovci, gdje njegova stranka ima prostor u kojima se odvijaju aktivnosti nijekanja zločina – što držimo za njihovu banalizaciju. Tako što smatramo i nedopustivim djelovanjem za svaku demokratski legitimiranu državu, koje bi onda i mjerodavna tijela Republike Srbije morala zabraniti. To, kao pripadnici ranjene zajednice, s razlogom očekujemo, jer se isto može tumačiti i kao ruganje nevinim žrtvama i kao nespremnost srbijanskih vlasti da se primijene neke od temeljnih preporuka Europske unije kada je riječ o politikama suočavanja s prošlošću. Nadamo se kako nedjelovanje glede toga ne znači i odobravanje.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Odluka o izmjeni Statuta Subotice

Predsjednik Skupštine grada Subotice **Bálint Pásztor** u srijedu, 5. svibnja, najavio je sjednicu za sljedeći dan i izdvojio kao posebno značajnu donošenje Odluke o izmjenama Statuta Grada Subotice kojima se bunjevački jezik uvodi kao četvrti službeni jezik u ovome gradu. Ovo je treća sjednica posvećena ovoj temi, od 4. ožujka kada je formirano povjerenstvo, nakon čega je održana javna rasprava od 9. do 23. travnja na kojoj je pristiglo 93 prijedloga, primjedbi i sugestija. Povjerenstvo je sačinilo izvještaj na 190 stranica koji će vijećnici razmatrati na sjednici i nakon toga glasati o njegovom usvajanju.

Na ovoj će se sjednici razmatrati i stavljanje izvan snage Regulacijskog plana centra grada zona II. iz 2000. godine čime će se onemogućiti rušenje zgrada u centru grada, dok će javna rasprava o ovoj temi ponovno biti održana u roku od nekoliko mjeseci. Također će se na sjednici razmatrati Lokalni akcijski plan zapošljavanja kojim se daju subvencije poslodavcima, subvencije za samozapošljavanje i za javne radove. Na sjednici će se razmatrati i prijedlog Povjerenstva za dodjelu zvanja i priznanja *Dr. Ferenc Bodrogyári*. Ovogodišnji laureati su dramaturginja **Kornélia Góli**, povjesničar **Szilárd Patyi** i profesorica srpskog jezika i književnosti **Nevena Mlinko**.

Pavle Petrović, predsjednik Fiskalnog savjeta

Političko favoriziranje javnog sektora

Razlog zbog koga Srbija podbacuje u gospodarskom rastu za zemljama centralne i istočne Europe (CIE) Rumunjskom, Mađarskom, Poljskom i Slovačkom je loša kvaliteta institucija koja se prije svega ogleda u prevelikoj korupciji i nedovoljnom nivou vladavine prava, rekao je predsjednik Fiskalnog savjeta **Pavle Petrović**.

»Srbija ima prosječan rast bruto domaćeg proizvoda od 3,5 do 4 posto godišnje, a trebao bi biti oko 5 posto da bi pristizali razvijenije zemlje centralne i istočne Europe«, rekao je Petrović u intervjuu Agenciji *Beta*.

Fiskalni savjet je, kako je rekao, sugerirao Vladi Srbije da prilikom izrade proračuna za 2021. godinu »ne ide na tako visoku stopu gospodarskog rasta od šest posto, jer je u vrijeme neizvjesnosti mnogo bolje oprezno planirati gospodarski rast i porezne prihode, pa se 'iznenaditi' boljim rezultatima nego obratno«.

Prvi dostupni gospodarski pokazatelji iz siječnja i veljače 2021. godine, prema njegovim riječima, su i dalje nesigurni, ali nagovještavaju da je Fiskalni savjet bio u pravu, odnosno da bi rast BDP-a u 2021. mogao biti oko četiri, umjesto planiranih šest posto, ali je u međuvremenu usvojen rebalans proračuna koji, između ostalog, predviđa snažno i gospodarski poželjno povećanje investicija u infrastrukturu.

»Procijenili smo kako bi to veliko povećanje javnih investicija moglo dodati još oko 1,5 posto na sadašnji tempo gospodarskog rasta od četiri posto, pa bi rast BDP-a Srbije u 2021. na kraju ipak mogao biti preko pet posto i blizak prvobitnim prognozama Vlade Srbije«, rekao je Petrović.

Petrović je rekao kako je Fiskalni savjet sredinom prošle godine upozoravao Vladu da bude oprezna i prilikom planiranja rasta plaća u javnom sektoru.

»Međutim, Vlada je na kraju ipak odlučila da i u 2021. relativno snažno poveća plaće u javnom sektoru, što gospodarski nije opravdano«, upozorio je Petrović.

Dodao je da su plaće u državnom sektoru već u 2020. povećane za više od 11 posto, a potom se, računajući dodatne povišice iz travanjskog rebalansa, u 2021. povećavaju za skoro sedam posto. To je, kako je rekao, ne-realno i u zbiru višestruko brže od rasta gospodarstva u 2020. i 2021. odakle se taj rast plaća financira što otvara opasne neravnoteže u proračunu. Drugi problem, prema riječima Petrovića, s prekomjernim povećanjem plaća u javnom sektoru je to što su one oko 20 posto veće nego u privatnom sektoru iako je posao u javnom sektoru sigurniji.

Treći problem s prekomjernim povećanjem zarada je, kako je rekao, to što je ovo trajni proračunski trošak i bit će ozbiljan fiskalni problem u narednim godinama.

»Mi trenutačno imamo veoma lošu kombinaciju da je u isto vrijeme prosječna plaća u javnom sektoru relativno visoka, a da su nedovoljno plaćeni najsloženiji i najodgovorniji poslovi zbog čega postoji manjak zaposlenih u zdravstvu, poreznoj upravi, inspeksijskim službama, službama za upravljanje EU fondovima«, rekao je Petrović.

Dodao je da se iz toga može naslutiti da je trenutno važniji politički prioritet da što više ljudi u javnoj upravi bude zadovoljno u odnosu na kvalitetu rada javnog sektora.

Lokalni izbori u Hrvatskoj

U utrci više od 38.000 kandidata

U Hrvatskoj će 16. svibnja biti održani lokalni izbori i dva tjedna kasnije kada se održava drugi izborni krug. Lokalni izbori su izbori za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, izbori općinskih načelnika, gradonačelnika i župana te njihovih zamjenika i izbori zamjenika općinskih načelnika, gradonačelnika i župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina, odnosno iz reda pripadnika hrvatskog naroda. Redovni lokalni izbori održavaju se treće nedjelje u svibnju, svake četvrte godine.

Pravo birati na lokalnim izborima imaju državljani Hrvatske s navršених 18 godina života koji imaju prebivalište na području jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za čija se tijela izbori provode. Posljednji dan za predaju kandidatura i kandidacijskih lista za lokalnu izvršnu i predstavničku vlast bio je 29. travnja. Potpuni popis svih kandidacijskih i zbirnih lista za lokalne izbore objavljen je na stranicama Državnog izbornog povjerenstva.

Za izvršnu i predstavničku vlast na lokalnim izborima kandidiralo se više od 38.000 kandidata. Na listama za županijske skupštine, uključujući i Grad Zagreb, koji ima status županije, je 7.104 kandidata, a na listama za gradska i općinska vijeća 28.867 kandidata. Kandidata za župane i njihove zamjenike je 225, a u taj su broj uključeni i kandidati za zagrebačkog gradonačelnika i njegove zamjenike. Za općinske načelnike i gradonačelnike i njihove zamjenike kandidiralo se 1.901 osoba.

Dva tjedna prije održavanja izbora premijer Hrvatske i predsjednik HDZ-a **Andrej Plenković** ocijenio je kako je

HDZ već pobijedio u čak 48 jedinica lokalne samouprave, jer tamo nemaju protukandidate. »Imamo već četiri gradonačelnika – u Pakracu, Skradinu, Ninu i Hrvatskoj Kostajnici, ostalo su načelnici općina«, istaknuo je Plenković.

I dok HDZ već ima sigurnu pobjedu u nekoliko mjesta, SDP neće u Osječko-baranjskoj županiji imati svog kandidata za župana, jer lista za župana nije imala dovoljan broj pravovaljanih potpisa birača. Istodobno, HDZ u utrcu za mjesto župana ulazi s provjerenim imenom, dosadašnjim županom **Ivanom Anušićem**.

Za gradonačelnika Zagreba borit će se 10 kandidata: **Davor Filipović** (HDZ), **Joško Klisović** (SDP), **Anka Mrak-Taritaš** (GLAS), **Davor Nađi** (FOKUS), **Jelena Pavičić Vukičević** (Milan Bandić 365), neovisna kandidatkinja **Vesna Škare-Ožbolt**, **Miroslav Škoro** (Domoinski pokret), neovisni kandidat **Željko Tokić**, **Tomislav Tomašević** (Možemo) i **Zvonimir Troskot** (Most). U Splitu i Rijeci u utrci je 11 kandidata za dužnost gradonačelnika, a za tu poziciju u Osijeku će se za glasove birača boriti 10 kandidata.

Z. V.

Nacionalne manjine

Birači pripadnici nacionalnih manjina glasaju za iste liste i kandidate kao i sve biračice. Dodatno, imaju pravo birati zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnicu, odnosno župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina u onim jedinicama u kojima pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje pet posto stanovništva. Pravo glasa imaju samo biračice i birači pripadnici manjina koji imaju prebivalište u toj jedinici.

Isto vrijedi i za pripadnike hrvatskog naroda u predstavničkom tijelu jedinice u kojoj pripadnici neke nacionalne manjine čine većinu stanovništva, objavio je GONG.

LOKALNI
IZBORI 2021.
16. 05. 2021.

Strah od nestajanja

»Prema mojoj procjeni, danas u Zemunu živi oko 4.000 katolika. No, samo manji broj njih je direktno vezan za crkvu. Postoje oni koji se još uvijek ne izjašnjavaju kao Hrvati, a najviše iz razloga što su uplašeni za svoju egzistenciju«, ističe zemunski župnik Jozo Duspara. »Tenzije su utihnule poslije ratnih devedesetih, ali imam dojam da još uvijek postoji strah kod ljudi. Mnogi se ne srame biti katolici, ali nisu ono što bih ja osobno željela da budu, ono što jesu, Hrvati«, kaže Ana Mumini

Posljedice devedesetih

Zvonimir Rajković, nekadašnji predsjednik ZHZ-a *Ilija Okrugić*, ističe da su se u vrijeme poslije devedesetih godina mnogi koji su se tada izjašnjavali kao Hrvati počeli izjašnjavati kao neopredijeljeni ili kao Jugoslaveni.

»Situacija je trenutno takva da od 4.000 Hrvata, koliko se vjeruje da ih ima u Zemunu, samo manji broj iskazuje svoju nacionalnu pripadnost. Generalna ocjena je da polako nestajemo. Primjer je, recimo, ukop bake čija je želja bila da bude sahranjena po rimokatoličkom obredu, a potomci nisu znali tko su. Kao bivši predsjednik ZHZ-a *Ilija Okrugić* bio sam duži niz godina svjedok asimiliranja našeg življa, u koje se uvukao strah«, kaže Rajković, dodajući da se Hrvati okupljaju redovito u crkvi i ono što je važno: problema nema.

U posljednja dva desetljeća kulturni život u župi Zemun odvijao se dvojako: kroz kulturne manifestacije u organizaciji crkve i one koje organizira ZHZ *Ilija Okrugić*.

»Danas se u Zemunu živi bolje nego prije 20 godina. Mislim da je manje straha. Ali naši sunarodnjaci s kojima imamo kontakte uglavnom su stariji ljudi. Svake godine nam umre oko tisuću župljana. Mladi jedva čekaju da dobiju hrvatske papire, pa da idu van zemlje raditi. Brine me koliko će nas biti za 10 ili 20 godina«, kaže predsjednik zemunske udruge **Branko Kajić**.

I zemunski župnik vlč. Jozo Duspara ističe da se broj župljana Zemuna od sedamdesetih godina do danas znatno smanjio.

Povjesničari za Zemun kažu da je grad koji je u svojoj prebogatoj povijesti prihvatio mnoge velikane i obične ljude. Veliki doprinos razvoju ovoga grada dali su i Hrvati, koji su na tim prostorima stoljećima živjeli i stvarali u zajednici s drugim narodima. No, u proteklih 50 godina broj Hrvata u Zemunu se neprestano smanjivao. Sa skoro 10.000, koliko ih je bilo po popisu iz 1961. godine što je bilo 13 posto stanovništva, njihova brojka se svela na 2.000 ili 1,27 posto, koliko ih je bilo na popisu 2002. godine. Prema procjenama zemuskog župnika **Joze Duspare**, Hrvata je u Zemunu oko 4.000. No, mnogi od njih još uvijek nisu spremni izjasniti se javno kao pripadnici hrvatske zajednice.

»Prema mojoj procjeni, danas u Zemunu živi oko 4.000 katolika. No, samo manji broj njih je direktno vezan za crkvu. Postoje oni koji se još uvijek ne izjašnjavaju kao Hrvati, a najviše iz razloga što su uplašeni za svoju egzistenciju. U okviru župe održavamo vjeronauk za djecu, ali ga u školama još uvijek nemamo. Ali, i pored toga redovito radimo s djecom, s mladima, s obiteljima, redovito obilazimo starije i bolesne i trudimo se svojim župljanima omogućiti sve što je potrebno u jednom pastoralu. Nažalost, činjenica je da župa umire. Sam podatak da godišnje imamo 90 do 100 pogreba, govori u prilog tome. Usprkos tome, nastojimo našu danas malobrojnu zajednicu održati i očuvati«, navodi vlč. Duspara.

Crkva - mjesto okupljanja

Nevenka Cebalo s ponosom ističe da je rođena Zemunka. Njezini roditelji su došli u Zemun iz Dalmacije.

»Rođena sam 1945. godine. Još od malih nogu osjećala sam težinu zbog pripadnosti hrvatskome narodu. Tijekom radnog vijeka svojim radom sam uspjela doći do rukovodećeg mjesta, ali zahvaljujući ravnatelju koji je pripadao istom narodu. Danas se osjećam skućeno. Kao pripadnica hrvatske zajednice najbolje se osjećam u našoj crkvi, te u našoj kulturnoj udruzi gdje sam članica Upravnog odbora. Nastojim često biti među svojim, a jedino me brine što je mali broj mladih. Gotovo da ih nema«, navodi Nevenka.

Ana Mumini iz Novog Beograda je umirovljenica. Za Zemun je, kako kaže za naš tjednik, vezana svim srcem i dušom. Rođena je u Primoštenu u Hrvatskoj. Dio svog života provela je u Hrvatskoj, zatim na Kosovu, a posljednjih 50 godina sa svojom obitelji živi na Novom Beogradu.

»Ono što želim istaknuti jest da je ovdje gdje živim moj dom, a da je tamo prijeko, moja domovina. U proteklih 30 godina se dosta toga promijenilo i više ništa nije onako kako je bilo nekada. Život je nekada na ovom prostoru bio

opušteniji i nije bilo tenzija. Brojčano nas je bilo mnogo više nego danas. Ali tada, kao i sada, mnogi se nisu htjeli javno izjašnjavati kao Hrvati. Tenzije su utihnule poslije ratnih devedesetih, ali imam dojam da još uvijek postoji strah kod ljudi. Mnogi se ne srame biti katolici, ali nisu ono što bih ja osobno željela da budu, ono što jesu – Hrvati«, navodi Mumini, dodajući da im je crkva kao jedino mjesto okupljanja, od velikog značaja:

»Okuplja nas crkva i župnik koji nas privlači kao magnet. Nastoji nas održati u svemu i za njega imam samo riječi hvale. On je dobar duhovni otac. Da nema crkve, bila bih jako siromašna. Mi Hrvati s ovih prostora živimo za odlazak u crkvu, među svoje. Ali imam dojam da nas je sve manje. Uglavnom su na misama stariji ljudi, a mladih je sve manje i to mi baš teško pada«, ističe naša sugovornica.

Njeno mišljenje dijeli i umirovljenica **Matieta Mikelić**.

»Imam 90 godina. Nažalost, zbog bolesti i pandemije koronavirusa, sužen mi je društveni život, budući da od studenog boravim u stanu i ne izlazim van. No, ono što mogu reći jest da se naša zajednica bitno umanjila, s obzirom na to da se veliki broj hrvatske populacije ili odselio ili umro. S radošću smo se nekada okupljali u porti crkve i nastojali biti na usluzi narodu. Nedavno sam napisala popis prezimena određenog broja Hrvata iz Zemuna, koja, nažalost, više ne postoje. Ta prezimena su nestala poslije oslobođenja, nakon Drugog svjetskog rata kada su mnogi otišli odavde. Mogu reći da tijekom života nisam imala problema zbog toga što jesam. Majka mi je bila Njemica. Devedesetih godina je bilo izvjesnih nelagodnosti, ali nismo bili napadani. Žao mi je što nas je danas sve manje. Ima dosta nacionalno mješovitih brakova, ali i Hrvata koji kao da se plaše da se javno tako izjašnjavaju«, ističe Matieta Mikelić.

S. D.

Najveći izazov – asimilacija

Dugoročno je izazov hrvatskim, kao i svim manjinama, asimilacija. Ona će ovisiti o brojnosti manjina, njihovoj institucionalnoj izgrađenosti, školstvu i politikama koje se prema njima vode u državama u kojima žive, kaže prof. dr. sc. Mario Bara

U dvanaest europskih država žive Hrvati kao pripadnici autohtonih nacionalnih manjina. Pokušali smo prethodnih tjedana predstaviti našim čitateljima dio njihove povijesti i sadašnjosti, podatke o njihovoj brojnosti, položaju, manjinskim pravima koja ostvaruju, kulturnoj baštini i perspektivama. U ovom, završnom dijelu, pokušat ćemo sumirati, onoliko koliko je to moguće u jednom novinskom članku, prošlost, sadašnjost i perspektive Hrvata u državama centralne i istočne Europe, gdje žive kao priznate ili pak nepriznate nacionalne ili jezične manjine.

Pet migracijskih valova

Jedno od prvih pitanja u upoznavanju s pojedinim hrvatskim manjinama je pitanje kada i pod kojim utjecajima su se Hrvati naseljavali u određene prostore i koja je to najstarija manjina? Odgovor na to pitanje sumirao je prof. dr. sc. **Mario Bara**:

»Hrvati na području današnjeg Kosova se smatraju najstarijom hrvatskom manjinom. Na ovo područje su se počeli naseljavati, kroz trgovačke i rudarske kolonije, još od 13. stoljeća, a pisani spomenici ih potvrđuju kroz 14. stoljeće, konkretno Janjevo 1303. u kojem su se u malom broju održali do danas«. Hrvati u Sjevernoj Makedoniji i Bugarskoj također su potomci ovih dubrovačkih trgovaca.

Po starini »slijede Hrvati u Vojvodini i prvi spomen naselja koje nosi hrvatsko ime (u raznim oblicima Horvati/Hrvati) je iz 1322. godine koje se nalazilo u blizini današnjeg Bača. Slično za Hrvate u Bačkoj vrijedi i za susjedna mađarska područja«, kaže profesor Bara, te dodaje kako se »često krivo interpretira za Hrvate u Vojvodini 1687. godina i najmasovnija migracija Bunjevaca u Bačku kao neki početak hrvatske prisutnosti. Ona je daleko starija, za Hrvate općenito, a i Bunjevce. Prvi spomen je od 1622. Srijem je nešto drugo, oni su samo kontinuitet slavonskog prostora i nisu se doselili poput drugih skupina. Čak ni pod Osmanlijama nisu u potpunosti nestali nego

su se održali u manjem broju i skupina su koja se može u pravom smislu nazvati autohtonom. Kasnije su migracijama osvježavani kad je Srijem vraćen od Osmanlija. Slijede zatim Hrvati u Rumunjskoj, Italiji, Mađarskoj, Austriji, Slovačkoj, Češkoj 15.-16. stoljeće i dijelom 17. stoljeće«.

Premda je, kaže dr. sc. Bara, teško točno definirati broj migracijskih valova, može se govoriti o nekoliko glavnih i većem broju manjih valova.

»Prvi se tiču mirnodopskih razloga – trgovci i rudari na Kosovu od kraja 13. pa kroz 14. stoljeće, drugi val je hrvatsko plemstvo koje dobiva posjede po Ugarskoj na koje se preseljavaju i njihovi kmetovi. To je slučaj i s Bačkom (od 14. do početka 16. stoljeća). Treći, najveći val, je pred osmanskom ugrozom u raznim smjerovima od kraja 15. do sredine 16. stoljeća. Četvrti veliki val je nakon potiskivanja Osmanlija krajem 17. stoljeća (najveće naseljavanje Hrvata u Vojvodinu je upravo u tom razdoblju), a peti val su organizirane migracije od države unutar vojnih krajina u 18. stoljeću.«

Faktori opstanka

A kakva je sadašnjost i kakve su perspektive hrvatskih manjina u europskim zemljama? Dr. sc. Bara kaže kako je »dugoročno izazov hrvatskim, kao i svim manjinama,

Bilateralni sporazumi

Hrvatska ima sklopljene bilateralne sporazume o međusobnoj zaštiti nacionalnih manjina s četiri države: Mađarskom (1996.), Srbijom (2004.), Sjevernom Makedonijom (2007.) i Crnom Gorom (2011.), a radi praćenja provedbe sporazuma na razini vlada osnovani su međuvladini mješoviti odbori. Sklopljen je i Ugovor između Hrvatske i Italije o zaštiti manjina (1996.), kojim nije predviđeno osnivanje MMO.

asimilacija. Ona će ovisiti o brojnosti manjina, njihovoj institucionalnoj izgrađenosti, školstvu i politikama koje se prema njima vode u državama u kojima žive».

A ti faktori koji utječu na opstajanje ili pak nestajanje manjina različiti su od države do države.

Što se tiče brojnosti, Hrvati u Srbiji čine prema dostupnim podacima najbrojniju manjinsku zajednicu (57.000 prema popisu iz 2011.), jednakobrojna (ali službeno nepriznata manjinska zajednica) je u Sloveniji, (55.000), zatim prema brojnosti slijede Hrvati u Mađarskoj i u Austriji (u obje države se procjenjuje da ih je oko 50.000, premda ih se manji broj tako izjašnjava na popisu stanovništva).

Procjenjuje se da je Hrvata i njihovih potomaka u Crnoj Gori oko 10.000, u Rumunjskoj 6.000, u Slovačkoj 4.000, u Sjevernoj Makedoniji oko 4.000, u Češkoj oko 2.000, u Italiji ih oko 2.000 živi u Moliseu kao priznata jezična manjina (dok ih je u Furlaniji oko 16.000), a najmalobrojniji su u Bugarskoj te na Kosovu, gdje ih je ostalo tek par stotina nakon ratova devedesetih, iako su na tom prostoru opstajali stoljećima.

Službeno priznat status nacionalne manjine, te pravo na školovanje, obrazovanje, očuvanje i razvijanje kulture, službenu uporabu jezika imaju Hrvati u Austriji (u pokrajini Gradišće), Mađarskoj, Slovačkoj, Češkoj, Rumunjskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i na Kosovu.

U Sloveniji je priznanje statusa Hrvata kao nacionalne manjine otvoreno još od pitanja formiranja samostalne i neovisne Slovenije 1991. godine, jer ova država priznaje samo Talijane i Mađare kao autohtone nacionalne zajednice.

Pojedine države, pak, uopće ne priznaju pojam nacionalne manjine. Bugarska zastupa ustavni princip jedinstvene nacije i ne priznaje svojim građanima nikakvo drugo etničko određivanje, pa tako ni Hrvati u ovoj zemlji nemaju priznat status nacionalne manjine. Talijanski Ustav također ne poznaje pojam nacionalne manjine, ali jamči zaštitu jezičnih manjina (priznati su Hrvati kao jezična manjina u regiji Molise).

Svoje institucije, obrazovne, kulturne, medijske i druge, imaju Hrvati koji imaju od strane domicilne države priznat status i značajnu brojnost – u Austriji, Mađarskoj, Rumunjskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Italiji. Manje brojne hrvatske manjine nacionalni identitet, jezik i kulturu, nastoje očuvati kroz kulturne, folklorne i sportske udruge.

Janjevčanke sredinom XX. stoljeća

Političko predstavljanje na državnoj razini je osigurano Hrvatima u Mađarskoj i Rumunjskoj, dok je u Crnoj Gori omogućeno biranje jednog predstavnika u parlamentu ukoliko se postigne određeni (umanjeni) postotak glasača.

Tijela nacionalnomanjinske samouprave biraju temeljem zakona svake četiri godine Hrvati u Mađarskoj, Crnoj Gori, Srbiji dok u drugim državama najveće i najorganiziranije udruge kulture preuzimaju ulogu krovne udruge.

U očuvanju svih ovih zajednica veliku ulogu je imala, a ima i danas, Katolička crkva. Njihovom nestajanju pak u pojedinim regijama u kojima su bili prisutni stoljećima, kao što su Janjevo i Letnica na Kosovu na primjer, presudnu ulogu su imali ratovi i državne politike kojima su ciljano i prinudno raseljavani.

J. D.

Miloš Vučević, gradonačelnik Grada Novog Sada

Mi smo grad otvorenih šansi i otvoreni za suradnju, što pokazuje sudjelovanje političkih predstavnika hrvatske zajednice kako u radnim tijelima Skupštine grada, Gradske uprave, tako i u Stručnom savjetu gradonačelnika

Intervju vodio: Marko Tucakov

Gradimo povjerenje, slušamo se i razumijemo

Na stabilnom putu prema polmilijunskom gradu, uz nezapamćenu novogradnju stambenih objekata, težnju za reindustrijalizacijom, nekoliko prestižnih naslova, Novi Sad se suočava i s nizom ozbiljnih izazova. Hrvati u njemu nipošto od njih nisu izuzeti, a njihova živost, interesi, težnje, kultura i povijesna ugrađenost u život drugog po veličini grada u Srbiji, dojam je, tek se od nedavna priznaju relevantnim činjenicama. Sugovornik našeg tjednika, gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević** sudjelovanje političkih predstavnika hrvatske zajednice u pojedinim tijelima upravljanja Gradom smatra posljedicom činjenice da je Novi Sad »grad otvorenih šansi«. O tome kako ih iskoristiti u ambijentu iznimno ubrzanog razvoja Novog Sada (i administrativno mu pripadajućeg

Petrovaradina), te posljedicama koje taj razvoj donosi, razgovarali smo s prvim čovjekom gradske izvršne vlasti.

► **Hrvati su treći po brojnosti narod u Novom Sadu, sa Srbima, Mađarima i ostalim narodima žive u gradu od samog nastanka i doprinose njegovom razvoju. U Petrovaradinu su njihovi tragovi i stariji. Imaju li Hrvati u aspektima upravljanja gradom odgovarajuću ulogu i mjesto?**

Velika investicijska ulaganja koja imamo u očuvanju kulturno-povijesne baštine hrvatskog naroda, kao i suradnja i otvoreni razgovori po svim drugim temama i aspektima života u Novom Sadu, najbolja su potvrda toga da je Novi Sad grad koji nudi jednake šanse svim svojih stanovnicima i u kojem se njeguje kultura, poštivanje i međusobno

uvažavanje. Mi smo grad otvorenih šansi i otvoreni za suradnju, što pokazuje sudjelovanje političkih predstavnika hrvatske zajednice kako u radnim tijelima Skupštine grada, Gradske uprave, tako i u Stručnom savjetu gradonačelnika. Ovo je vrijeme u kojem gradimo povjerenje, slušamo i razumijemo jedni druge i zato naš Novi Sad napreduje i bilježi iznimne rezultate. Citirat ću predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** kada je proteklog listopada u Petrovaradinu prisustvovao predavanju ključeva Spomen-doma bana Jelačića u vlasništvo Hrvatskom nacionalnom vijeću. Rekao je: »Da počnemo ne samo čuti, već i slušati jedni druge, da ponekad uđemo u cipele onog drugog i razumijemo što oni drugi osjećaju. Bez toga praviti ćemo probleme, nesigurnost i nestabilnost jedni za druge. Suviše smo mali da bismo mogli dozvoliti sebi luk-suz svađa i bilo kakvih problema u budućnosti«.

► **Izjavili ste, istom citiranom prigodom, da ste »ponosni što je država ispunila sve ono što je najavila u međudržavnom sporazumu u odnosu na ono što je predsjednik Vučić ugovorio s tadašnjom hrvatskom predsjednicom Grabar-Kitarović glede podrške hrvatskoj zajednici u Srbiji«.** Kako ocjenjujete komunikaciju koju imate s političkim predstavnicima Hrvata (DSHV) i predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća?

Rekao bih da svakim danom produbljujemo suradnju. Važno je da to intenzivno činimo i u ovom teškom periodu kada je cijeli svijet pogođen zbog pandemije koronavirusa i da pokazujemo međusobnu solidarnost. Ne želim da ikada više tražimo razlog za udaljavanje, jer smo neusporedivo jači kada se skupa borimo, i za naš grad, i za našu državu, i cijelu regiju, jer samo mu zajedništvo i mir mogu donijeti prosperitet.

► **U hrvatskoj zajednici preovlađuju pozitivne ocjene glede sudjelovanja predstavnika DSHV-a u radnim tijelima Skupštine grada, Gradske uprave i u Stručnom savjetu gradonačelnika. Je li to optimum političkih odnosa sa strankom ovdašnjih Hrvata?**

Važno je da stalno unapređujemo naše odnose. Iznimno sam ponosan kada čujem takve komentare, jer to je potvrda da dobro radimo svoj posao, u korist svih Novosađana.

► **Stanovnici Petrovaradina, u anketi koju smo proveli prije ovog intervjua među njih sedamdesetak, kao daleko najveći problem naveli su veliku frekvenciju teretnih vozila kroz ulice Reljkovićevu, Preradovićevu i Račkog, loše nogostupe ili nepostojanje istih, nedostatak biciklističkih staza, te veliki broj komunalnih nedostataka na periferiji. S obzirom na infratrakturne promjene koje se događaju i koje su planirane u Petrovaradinu, kada će se riješiti problemi koji nastaju kao njihove posljedice?**

Znate, u posljednjih osam godina u Petrovaradinu je samo u najveće projekte investirano više od 1,4 milijade dinara. Imali smo značajna ulaganja u Mjesnu zajednicu Petrovaradin, oko 556 milijuna dinara, od toga je preko 140 milijuna dinara bilo usmjereno na takozvana tekuća održavanje, popravke, sanacije... Samo prošle godine

uložili smo 31 milijun dinara u tekuće održavanje. Građanima će biti jasnije ako to usporede sa situacijom od prije osam i više godina kada je nedovoljno ulagano, a oni i sami mogu vidjeti koliko se promijenilo njihovo okruženje, koliko je izgrađeno i ulagano u obnovu infrastrukture. Spomenut ću samo neke od projekata. Izgrađen je parking na Trgu vladike Nikolaja, u Podgrađu u ulicama Prote Mihaldžića, dijelu ulica Lisinskog i Vladimira Nazora potpuno je rekonstruisan kolnik, parking, nogostupi i vodovodna i kanalizacijska mreža, da ne govorim o obnovi pročelja na koju se desetljećima čekalo. Činjenica je da je Petrovaradin desetljećima bio investicijski potpuno zapušten i da smo mi od 2012. godine krenuli rješavati nagomilane probleme i istovremeno pokretati nove projekte, jer je, osim infrastrukture, trebalo obnoviti školu, izgraditi vrtiće, sportsku dvoranu... Više sam puta iznosio osobnu viziju da se promet potpuno izmjesti iz Gradića i da on postane nova, atraktivna pješačko-turistička zona. Pandemija koronavirusa je možda usporila neke planove, ali ih nije zaustavila.

► **U kratkom vremenu postale su vidljive opsežne izmjene u izgledu Podgrađa Petrovaradinske tvrđave, čiji je dio i vraćena rodna kuća bana Ječačića. Kako će se osigurati očuvanje vanjskih dijelova objekata u Podgrađu od devastacije? Kakva će biti uloga Podgrađa u životu Petrovaradina i koji su naredni koraci u započetoj transformaciji Podgrađa?**

Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada kreće u jedan ozbiljan i detaljan proces obnove nutarnjeg dijela rodne kuće bana Jelačića, ne samo kako bismo sačuvali monumentalne vrijednosti već da je uz što više detalja vratimo u prvobitno stanje koje će podsjećati na ono vrijeme i tu povijesnu osobu. Zavod je nedavno potpisao ugovor s Hrvatskim nacionalnim vijećem, a obnova rodne kuće bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu početak će u svibnju i plan je da bude završena do kraja godine. Podsjetit ću Vas na to da je kuća vraćena hrvatskoj zajednici u Srbiji koncem prošle godine, a za otkup dijela objekta Vlada Srbije je donirala 600.000 eura, dok je iz proračuna Srbije izdvojeno dodatnih 100.000 eura. Od ukupno otkupljenih oko 350 bit će obnovljena 264 četvorna metra na prvom katu i oko 80 na drugoj razini objekta. Iskreno, očekujem da će se život uskoro vratiti u normalu i da će Novi Sad, koji je neizostavna točka na mapi turista koji obilaze ovaj dio Europe, opet privlačiti mnogo ljudi zainteresiranih da na jednom mjestu vide višestoljetnu zaostavštinu i moderne svjetske sadržaje, poput festivala *Exit*. Petrovaradin s tvrđavom će i dalje biti naš turistički adut. Ulazimo i u godinu u kojoj je Novi Sad Europska prijestolnica kulture, tako da će naš grad biti još vidljiviji.

► **U procesu zaštite Prostorne kulturno-povijesne cjeline »Gornja i Donja Petrovaradinska tvrđava s Podgrađem« su i pojedini dijelovi Staroga Majura. Hoće li revitalizacija objekata povijesne vrijednosti biti provođena i u tom dijelu Petrovaradina?**

Svjedoci ste da smo posljednjih godina otvorili novo poglavlje u životu naše Petrovaradinske tvrđave. Studiozno i odgovorno smo pristupili obnovi našeg povijesnog

naslijeđa. Nijedan dio tvrđave neće biti zapostavljen, jer je realizacija projekta uređenja Petrovaradinske tvrđave s podgrađem jedan od naših strateških ciljeva. Želim ekskluzivno najaviti da su u tijeku pregovori s Europskom investicijskom bankom glede potpore jednog novog projekta vrijednosti više od tri milijarde dinara i neprocjenjivog značaja. Dakle, naš plan daljeg razvoja usmjeren je na urbanu regeneraciju prostora Petrovaradinske tvrđave, imajući u vidu njezinu povijesnu vrijednost, ali i značaj i potencijal. S tim u vezi, mislim na izgradnju pješačko-biciklističkog mosta preko postojećih stupova nekadašnjeg mosta Franza Jozefa, zatim rekonstrukciju postojećih tunela i eventualnu izgradnju posebnih dizala za prijevoz bicikala i pješaka, kao i dalje unaprjeđenje i obnovu cesta i mreže usluga, razvoj arheoloških lokaliteta, ponovno otvaranje negdašnje vojne pivovare... U planu je nastavak rekonstrukcije pročelja na još devet objekata u podgrađu Tvrđave, od toga sedam vojnih objekata, kao i rekonstrukcija rimokatoličke crkve svetog Jurja, Beogradske kapije, Nove kapije, Leopoldove kapije, Molinarieve kapije, spomenika kulture u Vladimira Gortana – Špilero-ve kuće.

► **Zbog čega su, prije dvije godine, ukinute dvije gradske općine, Novi Sad i Petrovaradin? Rekli ste tom prigodom da postojanje gradskih općina »komplikira donošenje odluka na lokalnoj razini«, no u Srbiji ih ima pet gradova, uključujući i Beograd i Niš.**

Zakonom o lokalnoj samoupravi obrazovanje gradskih općina propisano je kao mogućnost, a status Grada po Zakonu o teritorijalnoj organizaciji Republike nije uvjetovan postojanjem gradskih općina, kao što je to ranije bilo. Gradske općine Novi Sad i Petrovaradin nisu funkcionirale od 2008. godine. Mi smo se rukovodili isključivo ekonomičnošću i učinkovitošću, jer nam je i cilj da težimo takvoj gradskoj upravi. Iz tih razloga odlučeno je da se ne zadrži organizacija Grada s više općina koja je značila i povećanje broja zaposlenih u gradskoj upravi, posebno administracije u tim općinama. Da smo napravili dobru odluku pokazuje to što je novosadska uprava posljednjih godina primjer kako se racionalno i efikasno radi. Primjerice, elektronički sustav izdavanja građevinskih dozvola samo je jedan od projekata koji je najuspješnije implementiran upravo u Novom Sadu.

► **Izjavili ste da se u očuvanju urbanističkog naslijeđa »Grad Novi Sad bori s novim vremenom, sa zubom staroga vremena i potrebama modernizacije«, te da želite da »ne bude palanačka sredina«. Kakav Novi Sad želite vidjeti na kraju gradonačelničkog mandata?**

Rekao sam da nikada ne bih pristao da Novi Sad ostane konzerviran, jer ima ogroman potencijal. Novi Sad je trenutno grad koji se najviše razvija i raste od svih europskih gradova njegove veličine. Moj popis želja počinje i završava se imenom mog rodnog grada. I sam se nekada iznenadim kad vidim od čega smo 2012. počeli i dokle smo stigli za ovih osam i pol godina. Sada smo došli u situaciju da sami sebi podižemo ljestvicu i za to su zaslužni isključivo marljivi rad i upornost. Novi Sad je postao

jedna od najpoželjnijih investicijskih destinacija u ovom dijelu Europe, još snažniji i moderniji sveučilišni i znanstveni centar, grad u kojem razvoj infrastrukture u stopu prati razvoj svih ostalih segmenata. Imamo nove vrtiće, škole, glazbenu i baletnu školu s koncertnom dvoranom, najjaču IT industriju u ovom dijelu Europe, najpoznatije multinacionalne kompanije iz svih dijelova svijeta, nove industrijske zone, novu zgradu Hitne pomoći, počinjemo graditi kovid bolnicu, a uskoro i novi, četvrti novosadski most. Novi Sad ima snažnu podršku predsjednika Aleksandra Vučića i Vlade Srbije, te zahvaljujući tome prolazi kroz najveći investicijski ciklus u svojoj novijoj povijesti. Želim nastaviti s gradnjom mostova, da Novi Sad bude simbol uspjeha i prosperiteta.

► **Žitelji Petrovaradina i nekih drugih dijelova grada negoduju zbog rušenja starijih prizemnih objekata i izgradnje jednoličnih višekatnica, ne želeći »pretvaranje u Novu Detelinaru i Grbavicu«, simbole brze transformacije iz polururalnih u hiperurbane gradske cjeline. Odriče li se Novi Sad graditeljskog naslijeđa koje ga je karakteriziralo u drugom stoljeću njegovog postojanja?**

Ne, naravno. Ulaganja u zaštitu Tvrđave, Almaškog kraja i drugih kulturno-povijesnih cjelina pokazuju da je naša politika zaustavila jedan urbanistički kaos i hipergradnju u kojoj se maksimalno pogodovalo investitorima. Urbanistički kaos koji je napravljen u nekim dijelovima grada je relikv bivše vlasti i lošeg upravljanja. Mi smo uveli obvezu da svaki investitor plaća milijunske kazne za nepostojanje parkirališnih mjesta, ako nije sukladan s propisanim brojem spram broja stambenih jedinica. Investitori će imati i obvezu humanizirati gradnju, u smislu osiguranja zelenih površina. Šteta koju je bivša vlast napravila na Novoj Detelinari i Grbavici je nepopravljiva, ali bar smo prekinuli praksu takve gradnje. Ja sam osobno formirao »zeleni tim«, imamo »zelenu stolicu« u Skupštini grada i u sve urbanističke projekte su uključeni naši najbolji stručnjaci s fakulteta. Inače, investicije koje podržavamo su prije svega tzv. čiste investicije, u smislu dugoročnog pozitivnog utjecaja na okoliš i prirodu. Gradnjom i opremanjem industrijskih zona izvan grada izmješta se i teški teretni promet koji ćemo trajno riješiti završetkom obilaznice oko Petrovaradina i izgradnjom Fruškogorskog koridora. A izmještanje teškog prometa iz grada nije samo pitanje ekologije već i sigurnosti građana, smanjenja razine buke, zagušenja prometa...

► **Idu li investicije u razvoj industrije u Novom Sadu na štetu zelenih površina i zaštićenih područja ili su Novosađani osjetljivi na gubitke zelenila više no inače? Na koje promjene je grad spreman u ovom području na putu prema kandidaturi za Europsku zelenu prijestolnicu?**

Sve investicije u Novom Sadu su u saglasju sa zaštitom okoliša i posebno se prate i poštuju mjere zaštite zelenih površina i zaštićenih prirodnih područja. Novi Sad se širi i razvija i zato smo od 2016. godine podigli razinu zaštite prirode, zaštitili smo nekoliko mikro područja – drvorede od iznimnog značaja za biljni svijet na teritoriju grada, ali i

pojedinačna stabla stara više od 100 godina. Uradili smo izvješće o stanju prirode na teritoriju Grada i na osnovi njega izmijenili urbanističke uvjete za buduću gradnju u kontekstu očuvanja i povećanja zelenih površina. Tako će u Generalnom urbanističkom planu do 2030. godine biti predviđeno povećanje zelenih površina za najmanje 10%, ali i biti definirani uvjeti za svaku pojedinačnu građevinsku česticu da se mora zasaditi određeni udio visokog zelenila po četvornom metru. Poslije 40 godina Novi Sad dobija novi park na 3,5 hektara, kao i više manjih parkova. U tijeku je realizacija projekta izgradnje pročistača otpadnih voda i sanitarnog regionalnog deponija. Također, u GSP-u smo skoro pola voznoga parka zamijenili autobusima na CNG plin, a u planu je i nabava deset autobusa na struju. Sve to pokazuje koliko pozornosti i napora posvećujemo da osiguramo što zdraviji okoliš u jednom modernom, uskoro polmilijunskom gradu, najzelenijem gradu u Srbiji, a vjerujem uskoro i članu obitelji zelenih prijestolnica Europe.

► **Prije više od godinu dana formirana je radna skupina predstavnika Grada i HNV-a za rješavanje otvorenih pitanja hrvatske zajednice. Kako ocjenjujete njezin rad i koji rezultati su do sada postignuti? Zbog čega, po Vašem mišljenju, ostale lokalne samouprave, pa i one u kojima živi mnogo više Hrvata, nisu primijenile ovakav model suradnje s HNV-om?**

Mi kao lokalna samouprava činimo sve kako ne bi postojala ni jedna prepreka u ostvarivanju prava nacionalnih zajednica, a posebno da otklonimo sve one koje se nađu na putu ka njihovom unaprjeđenju. Novi Sad je i po tom pitanju primjer koji bi druge lokalne samouprave trebale slijediti i ne vidim razloga za nepostojanje dobre volje za konstruktivne razgovore i suradnju. Radna skupina koju smo obrazovali prije godinu dana imala je dva

konstruktivna sastanka. Grad Novi Sad već godinama kontinuirano pomaže i udruge koje doprinose očuvanju identiteta hrvatske nacionalne zajednice. Uvjeran sam u to da ćemo i dalje skupa doprinositi očuvanju suvremene hrvatske kulture i očuvanju njezinog povijesnog naslijeđa.

► **Kako ocjenjujete suradnju Grada Novog Sada s gradovima i općinama u Hrvatskoj? Mogu li predstavnici hrvatske zajednice neposredno sudjelovati u delegiranju i razvoju ideja za projekte u kojima Novi Sad za partnere ima institucije i lokalne samouprave iz Hrvatske?**

Svi projekti koje potpisujemo su otvoreni za dobre i konstruktivne ideje. Time smo se rukovodili i prilikom planiranja programa u okviru dvije europske titule koje smo osvojili – Omladinska prijestolnica Europe i Europska prijestolnica kulture, da budu uključeni svi koji mogu doprinijeti što boljem predstavljanju Novog Sada. Posljednjih godina najviše surađujemo na tim projektima. Novi Sad i Rijeka su povezani kao europske prijestolnice kulture kroz međunarodnu organizaciju *Tandem za kulturu*, već nekoliko godina surađuju i strukovne organizacije obrtnika Novog Sada i Rijeke, u posjetu su nam tijekom Sajma poljoprivrede i turizma dolazili i brojni hrvatski gospodarstvenici... Imamo odličnu suradnju sa Zagrebom, Osijekom, Rijekom, Kninom... Trudimo se maksimalno pomagati predstavnicima srpske zajednice, napose odrastanju i obrazovanju mladih, da njeguju svoju tradiciju i korijenje. To je od prvorazrednog značaja za budućnost, da je gradimo još boljom za našu djecu. Svi imamo iste demografske probleme i zato stalno moramo tražiti rješenja za povećanje kvalitete života, usprkos izazovima s kojima se suočavamo. Novi Sad je spreman za intenziviranje i proširenje suradnje, posebno u područjima ekonomije, kulture i turizma.

Kamen na kamen – suhozid

Suhozidi u Hrvatskoj su posebni, teško ih je predstaviti (samo) duljinom. No, u svom istraživanju Šrajer je došao do brojke od 100 do 300 tisuća kilometara * Više od 40% teritorija jadranske Hrvatske leži unutar 100 m od najbližeg suhozida

Suhozidna gradnja ili gradnja »u suho« umijeće je gradnje, odnosno slaganja kamenja, bez ikakvog vezivnog materijala (cementa, blata). Ovo umijeće, staro tisućama godina, na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva upisano je 2018. godine, kao odgovor na zajedničku međunarodnu nominaciju Cipra, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Slovenije, Španjolske i Švicarske.

Iako na prvi pogled slaganje kamenja izgleda vrlo jednostavno, ono je sve samo ne jednostavno. To je umijeće koje se godinama prenosilo s koljena na koljeno. Dovoljno je samo pogledati Starogradsko polje na Hvaru koje se nalazi na UNESCO-vom popisu mjesta svjetske baštine.

Primarna namjena

Suhozidi su građeni iz raznih razloga, te i u različitim stilovima. Kako je pojasnio izvanredni profesor Sveučilišta u Zadru, kustos i etnolog iz Šibenika dr. **Jadran Kale** datiranje najstarijeg slaganja kamena na kamen sličilo bi traganju za prvom otpjevanom pjesmom ili prvom izgovorenim rečenicom. Suhozidi su se gradili iz poljoprivrednih razloga, odnosno krčenja tla radi sadnje vinograda, kao međa, teritorijalna oznaka, kao zaštita ljudi i životinja od jake bure na otocima. Karakterističan proizvod suhozidne gradnje je takozvani suhozid ili u narodu još poznat i pod imenom gromača, međa, mocira, redina, prizida... No, tehnika suhozidne gradnje se nije upotrebljavala samo za zidove nego i za stilizirana kamena skloništa koja su služila

la kao odmor ljudima, radnicima u poljima ili kao zaklon od lošeg vremena. Kamene kuće bivale su dovoljno visoke, tako da čovjek u njima može stajati, a imale su različito značenje. Neke su imale čunjaste krovove, primjerice kažuni u Istri, dok su neke imale okrugle krovove a primjer tome je bunja u Dalmaciji.

Primarna namjena ovoj graditeljskoj kulturi bila je najviše radi krčenja tla (vađenja kamenja iz zemlje) koje je iziskivalo vinogradarstvo. Tako se suhozid može vidjeti i među brojnim vinogradima, a izniman primjer su stari primoštenki vinogradi. Uz to, na ovaj način ljudi su pravili zaštitu za uzgoj bilja, osobito pred brstom stoke. Kada je riječ o povijesnim zapisima, prof. Kale govori da su kamena slaganja bila dovoljno zanimljiva za bilježenje kad se radilo, primjerice, o međama, rjeđe o samim kultivacijama. Takvi su stari zapisi, primjerice *Istarski razvodi* (pravni dokument o razgraničenju teritorija susjednih komuna u Istri), kao i međaši nad kojima najstariji mještani svjedoče o oznakama razgraničenja zvanim gromile.

»Najobičnije gradivo je kamen, u raznim krajevima i raznih sastava no kod nas gotovo uvijek vapnenac. U drugim dijelovima svijeta ima i ovakvih gradnji od, primjerice, sušene zemlje. Suhozid potiče naklonost, jer se gradi od lokalnog materijala. Dakle, u svojem ambijentu ne odskakće neuklopljenošću i likovno uvijek budi interes zbog igre sjena na svojim spojevima i neravnim ploham. U graditeljstvu je zanimljivo vidjeti kako se suhozid u usporedbi s drugim tehnikama ponaša, primjerice za vrijeme potresa. U ekonomskom smislu i dalje je dio poljoprivrede, jer

Otočić Baljenac
kojem površina
iznosi samo 0,14
km², a na njemu se
nalazi nevjerojatnih
23 km suhozida
Foto: Boris Kačan

sprječava eroziju i u mikroklimi služi kao ploha za noćnu kondenzaciju vlage. Stoga ima ulogu i u najnaprednijim primjenama», pojašnjava prof. Jadran Kale.

Posebnost suhozida u Hrvatskoj

O suhozidima i njihovom značaju razgovarali smo i s arhitektom i urbanistom **Filipom Šrajerom** iz Zagreba, koji je doktorirao na ovoj temi, te je ujedno i jedan od osnivača Udruge *Dragodid*, koja je bila ključna u nominaciji hrvatskog tima. Spomenuta udruga osnovana je prije petnaestak godina kao institucionalni okvir za ljetne radne akcije, grupe tada netom diplomiranih arhitekata i povjesničara u selu Dragodid na Visu. Kroz vrijeme se udruga pretvorila u neslužbenu hrvatsku suhozidnu kontaktnu točku.

Iako je rodom iz Zagreba, dr. Šrajer je, kako je sam rekao, jedan od ne tako rijetkih kontinentalaca kojeg su začarale jadranske teme.

»Suhozidi su došli prije doktorata: značajna količina podataka koju sam skupio o suhozidima tijekom godina bila je jedan od motiva upisa doktorskog studija arhitekture i urbanizma. Želio sam imati dodatni motiv za sistematizaciju tih podataka i naučiti kako znanstveno pristupiti jednoj temi o kojoj se zna premalo. Za razliku od nekih drugih poznatih suhozidnih područja na svijetu gdje prevladavaju pojedini tipovi (npr. stočarske međe u Irskoj i Velikoj Britaniji, vinogradarske terase u Italiji i Španjolskoj), u Hrvatskoj često susrećemo ispreplitanje jednih i drugih u prave labirinte i čipke u krajoliku, kako ih ljudi često nazivaju kada im se dive. Osim toga, značajan dio tih labirinata i čipki čini nešto što drugdje na svijetu ne srećemo često, a to su suhozidom građene kamene gomile različitih tlocrtnih oblika: okruglih, ovalnih, izduženih, nepravilnih... Najviše zbog njih suhozidi u Hrvatskoj su posebni i najviše zbog njih teško je predstaviti ih (samo) duljinom. Ali, kad bismo tu duljinu mjerili u kilometrima, to bi bio najmanje šestoznamenasti broj,« ističe Filip Šrajer i napominje kako je u svom istraživanju došao do brojke od 100 do 300 tisuća kilometara.

Kako je naveo, još ilustrativniji brojčani podatak do kog je došao GIS analiza (Geografski informacijski sustav) je da više od 40% teritorija jadranske Hrvatske leži unutar 100 m od najbližeg suhozida. Ta »pokrivenost« teritorija suhozidima ide do oko 95% u slučaju nekoliko općina iz-

među Šibenika i Trogira, među koje spada i već spomenuti Primošten sa svojim vinogradima.

Značaj svakog kamena

Šrajer ističe kako je promjenom dominantnih djelatnosti, načina gradnje i kultiviranja tla suhozidna gradnja izgubila svoj izvorni ekonomski značaj. Međutim, danas se nešto od te važnosti vraća.

»Europska unija je u suhozidima prepoznala jedno od takozvanih poljoprivredno-okolišnih obilježja koje vrijedi poticati radi očuvanja krajolika, bioraznolikosti, pa i kvalitete proizvoda. Stoga se za obnovu i gradnju suhozida počinju odobravati novčane subvencije, pa interes raste. Interes za suhozidnu vještinu danas je, ne intenzivno, ali konstantno, prisutan u građevinarstvu, najviše u uređenju okućnica. Kroz volonterske radionice i radne akcije koje godinama organiziramo i drugima pomažemo organizirati, ispostavilo se da gradnja suhozida može dobiti i novu ulogu – didaktičku, kao dopuna u obrazovanju arhitekata i društvenu, gdje se na radnim akcijama lako premošćuju razlike u dobi, spolu, obrazovanju i porijeklu. Također, na ovaj način stariji meštiri dobivaju pozornost i poštovanje mladih zbog vještine koju vjerojatno nisu ni sanjali da će prakticirati pod stare dane«, ističe Šrajer.

Zanimljivo je da u Hrvatskoj postoji državno prvenstvo u gradnji suhozida, koje je prošle godine održano četvrti puta. Po riječima Šrajera, na ovo natjecanje se do sada prijavljivalo po desetak ekipa što nije dovoljno za sačuvanje suhozidne gradnje, ali je najbolji način da se okupe i ogledaju entuzijasti i znalci ove tehnike te da se pridobije medijska pažnja.

Što suhozid i vještina suhozidne gradnje mogu naučiti pojedinca, najbolje je opisao član Udruge *Dragodid* **Andro Nigoević** rekavši: »Izgradnja suhozida vrlo je slična izgradnji odnosa u društvenoj zajednici. Kao što je svaki čovjek u zajednici jednako važan i vrijedan, tako je i svaki kamen pri gradnji suhozida jednako važan i vrijedan. Onaj mali jednako je važan kao onaj veliki, onaj u sredini jednako je važan kao onaj na vrhu, ali i onaj na dnu. Svaka je jedinka važna za cjeloviti opstanak, bila ona kamen u suhozidu ili osoba u društvu«.

Ž. Vukov

»Dobri vlado«

Prije desetak dana zasjedala je republička skupština, koju ja zovem i »Kabare Beograd«. Istina, budući da nedostaje ozbiljnija oporba, sada zasjedanja više liče na zbarsko pjevanje, ali ne pjevača nego narodnih zastupnika. Govornici se natječu tko će više hvaliti poteze Dvostrukog Predsjednika i Vlade. Glasnogovornik SVM-a je dvadeset minuta hvalio predloženi rebalans, pregrupiranje i povećanje državnog proračuna. Kako sam ga slušao, sjetio sam se jedne subotičke anegdote, koju mi je ispričao pokojni otac. Priča ovako glasi: Između dva svjetska rata, bio je jedan mađarski zastupnik iz Subotice, naravno član tada vladajuće partije. Rijetko se javljao za raspravu, ali jedan njegov govor je zapamćen: »Svaki vlado je dobar vlado, a ovaj vlado je najbolji«. Inače, rebalans je usvojen, povećan je tzv.

postotak državnog gubitka (valjda na 60%), ali i ovako smo najbolji u Europi, objašnjavao je Dvostruki, jer je u Njemačkoj deficit 80%, a u Grčkoj je najveći – 200%. Ako sam dobro shvatio, to je zapravo zaduženost države u odnosu na njen ukupni godišnji državni prihod. Ministar financija najavio je dodjelu svim odraslim građanima pomoć od 60 eura, koju će(mo) dobiti u dvije rate. Prvi dio od 30 eura stići će početkom svibnja, a umirovljenici će to dobiti automatski. Ostali se trebaju registrirati, kao i za dobijanje cjepiva – također dva puta. Tu smo također skoro najbolji u svijetu. Jedino su Izrael i Velika Britanija ispred nas u postotcima cijepljenih. Susjedna nam Mađarska također masovno cijepi, na drugom mjestu su u EU. No, u toj zemlji umire mnogo više građana u odnosu na našu državu. Neću vas zamarati brojkama i metodologijom evidencije nego podsjećam da je naš Vlado najbolji Vlado u cijeloj regiji i šire.

Beograd »über alles«

Dobri Vlado i njegov Mentor vrlo dobro znaju da je najvažnija karika u lancu što se »zove vlast u Srbiji« Beograd. Iz više razloga. Tu stanuje nešto preko 20 posto stanovnika Republike. Istina, tu se zato nalazi najviše oboljelih od kovid, neki tvrde zbog »kovid žurki« koje se redovito otkrivaju (i sankcioniraju) u restoranima ili u stanovima, odnosno vikendicama. Tu se vrši najmasovnija »imunizacija«. Po vijestima, skoro 67% Beograđana je

Detalj freske iz Mileševa

dobilo barem prvo cjepivo. Nisam baš siguran da Dobri Vlado vodi naj mudriju politiku metropolizacijom Republike ili je to naprosto prirodni slijed događaja, prije svega centralističke politike, koja je karakterizirala još kraljevinu Srbiju, a čiji je uzor uvijek bila Francuska. Za vrijeme hladnog rata i atomske bombe Francuzi su shvatili da je Pariz tako veliki grad u odnosu na cijelu zemlju da jedna atomska bomba može uništiti stanovništvo skoro pola države, pa su donijeli odluku o razvijanju još četiri regije na raznim stranama zemlje. Po trenutačnom stanju Francuska je podijeljena na 26 regija, a Pariz je po teritoriju skoro najmanja. Kako stvari kod nas napreduju, tendencija je stvaranje jedne super-regije na osovini Beograd – Novi Sad. Prva naša brza pruga uskoro će spojiti ova dva najveća grada. Po najnovijim pregovorima, EU će dati bespovratni zajam za brzu prugu

Beograd – Niš. S malo malicioznosti možemo konstatirati da se jedino u Beogradu vrši decentralizacija, i to prometa: željeznički kolodvor bit će u Prokopu, autobusni u Novom Beogradu, neke buduće metro-linije, gdje su umiješani Francuzi, trebale bi povezati ova dva kolodvora. O projektu »Beograd na vodi« da ne govorim, a za realizaciju ovih zamisli, da djelomično citiram jednog talijanskog vojskovođu, treba tri stvari: novac, novac i novac.

Poletio je »Bijeli anđeo«

Freska u manastiru Mileševa nazvana Bijeli anđeo nastala je u 13. stoljeću i prikazuje arkandela Gabrijela raširenih krila u bijeloj togi, koji prstom ukazuje na Kristov grob. Po nekim tumačenjima, u pravoslavlju on predstavlja kršćansko Trojstvo: ljubav, vjeru i nadu. Po drugima, nosi poruku ljubavi i razumijevanja. Naš Dvosruki Predsjednik je često osobno nosio pomoć u cjepivu susjednim državama: Sjevernoj Makedoniji, Federaciji BiH, bolje rečeno Republici Srpskoj, Crnoj Gori kao izraz solidarnosti, podrške i još ponečeg ambicioznijeg. Nisu to bile značajne količine, eventualno da se cijepi medicinski radnici. Neki zapadni listovi to nazivaju »uspješnom političkom ofenzivom pomoću cjepiva«. Naš Dobri Vlado uspješno koristi politiku »faljnis na sve četiri strane«, ali čini mi se pomalo selektivno, jer kada je južna pokrajina u pitanju, onda »kao da nije naša«. Bitno je da smo za dijalog spremni, svakog momenta.

Kompromis naš sutrašnji

Teško da će itko nakon prvosvibanjskih praznika na Paliću moći dati dijagnozu, a koju nakon kratkog vremena neće moći povući ili će ju pak upotrijebiti u korist vlastite naknadne pameti. S jedne strane nepatvorena ljudska želja da se nakon duge zime izađe u prirodu i uživa u njoj, a s druge... pa zna se: opasnost od širenja zaraze koronavirusom, držanje odstojanja, poziv na odgovornost, stalno podsjećanje na propisane mjere uz najave toliko željene kolektivne otpornosti na mrsku bolest.

I kako sad gledati na nepobrojanu čeljad koja se u subotu okupila na Paliću: kao na grupu pojedinaca koja svojom neodgovornošću izravno dovodi u pitanje ne samo vlastito nego i zdravlje svih onih s kojima su posredno ili neposredno bili u doticaju ili pak kao na zdrave jedinice bolesnog društva, ogrezlog u strah od svega što se naziva bilo kakvim (ljudskim) kontaktom? Kako, recimo, gledati na osobe koje se boje nekolicine necijepljenih a poznatih u dvorištu, ali se zato hrabro utapaju među tisuće za koje nemaju pojma niti tko su niti otkuda su? I što

zaražena ovom bolešću, tj. jednog pedesetčetverogodišnjeg **Branka** čiji se organizam već treći tjedan bori da ju svlada i da se s intenzivnog prebaci na »normalni« odjel gradske bolnice u Zagrebu.

Opisane dileme vjerojatno i dalje neće biti vezane za nošenje maski u već ustaljenim situacijama: prodavaonicama, ljekarnama, trgovinama, briačnicama, poštama, gradskim ustanovama i sličnim javnim uslužnim kućama, ali će svakako sve više biti predmet slobodnog tumačenja na mjestima poput kafića, bazena, crkava i sličnih institucija u kojima će ljudi postaviti pitanje »ako može tamo, zašto ne može i ovdje?«. Ljudska narav – neovisno o mjestu stanovanja, rasi ili naciji – jednostavno je takva: gdje god postoji i najmanja rupa u zakonu, treba ju iskoristiti. Uostalom, o tome već svjedoče primjeri poput onih koje je bolje ne spominjati zarad čuvanja javne tajne.

U sveopćoj borbi između javno propagiranog kolektivnog cijepjenja i imunizacije i tihog otpora istomu ishod će vjerojatno biti sredina – kompromis koji će zadovoljiti i am-

bicije vlada i potrebe građana. Drugim riječima: prvi će propisati mjere kojih će se drugi držati ako prvi pronađu »pravu mjeru« koja će zadovoljiti potrebe drugih. Za »prijevod« ove komplicirane misli već su se pobrinuli veleposlanici nekoliko država koji objeručke pozivaju turiste da ih posjete ovog ljeta, nudeći im detalje o uvjetima ulaska u zemlju, uključujući i one tako poželjne »iznimke« (pogledati *Danas* od 28. travnja o. g.). Nije, naravno, prešutni kompromis samo pitanje bliske budućnosti kada je riječ o turizmu nego je to

sad raditi i kako se postaviti ako si policajac, ili barem onaj komunalni: postupiti po nahođenju ili se praviti lud?

Ova i mnoštva drugih pitanja vjerojatno posljednjih nekoliko dana muče najveći dio (su)građana, ali i onih kojima je povjerena »skrb« o njima: kako udovoljiti vlastitim prohtjevima, a da opet prohtjevi ne krše propisane mjere, odnosno kako pod kontrolom držati ono što ti je povjeren, a da pri tomu ne budeš rigidan zbog masovnog kršenja istih? Odgovor na ova pitanja – osim sve slabije jeke članova Vlade i kriznog stožera – ima svatko od nas i on ovisi isključivo od kuta gledanja: kovid predugo traje i za to se vrijeme pokazao manje opasnim od akutnih i kroničnih bolesti zajedno, odnosno kovid je i s tim postotcima dovoljno opasna i opaka bolest da bi ju se olako zane-marilo. O čemu, inače, svjedoče primjeri jedne sedamdesetrogodišnje **Nade** koja zimus jedva da je i znala da je

stvar i svekolike sutrašnjice u svim područjima tzv. života običnog građanina. Koliko god učinkoviti ili problematični bili, policijski satovi ili preduge izolacije građana sa »65+« u ovoj godini ne mogu imati ne samo efekt kao lani nego se od istih ne može očekivati ozbiljnost u provedbi mjera utemeljenih na strahu i neznanju, a po modelu »blitz krieg«. Ljudi su se, jednostavno, navikli na život s koronom i što dalje bude vrijeme protjecalo pred vladama i kriznim stožerima bit će sve veći izazov pronaći mjere koje će biti u stanju disciplinirati najveći dio stanovništva.

U tom smislu – a što je već potvrdila »pokazna vježba« s Danom rada na Paliću, Kelebiji i okolnim mjestima – ni Subotica neće biti izuzetak: za kršenje odredbi kroz prste će se gledati srazmjerno povećanju njihovog broja. Znači: sve više i sve šire.

Z. R.

Šansu imamo, trebamo ju iskoristiti

Mnogi danas misle da kada se kaže školovanje na hrvatskom jeziku, da je sve isključivo na hrvatskom. Međutim, u odgoju su uvijek bili prisutni bunjevačka ikavica, kultura, običaji..., jer je to dio našega identiteta te se nikada nije izdvajalo iz školskog odgoja

Nakon završene Biskupijske klasične gimnazije i sjemeništa *Paulinum* u Subotici, vlč. Mijatov je upisao Katoličko bogoslovni fakultet u Đakovu i ušao u Bogoslovno sjemenište. Nakon obrane diplomskog rada 2019. godine zaređen je za đakona Subotičke biskupije, a 27. lipnja 2020. godine i za svećenika istoimene biskupije. Trenutno je župni vikar u župi Snježne Gospe u Horgošu.

Bili ste prva generacija učenika koji su pohađali cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu. Koje uspomene nosite iz tog ranog perioda djetinjstva?

Prvotno sam ponosan na tu činjenicu, jer smo tako počeli pisati jednu novu stranicu u životu Hrvata koji ovdje žive više od tri stoljeća. Svakako da nosim najljepše uspomene, jer smo kao djeca doživjeli mnoštvo lijepih trenutaka, koje inače ne bismo iskusili. Već smo u vrtiću, zajedno s našom odgojiteljicom **Marijom Matković**, sudjelovali na ljetnoj školi hrvatskog jezika u Novom Vinodolskom i na Sljemenu, upoznali nove prijatelje, posjetili tadašnjeg hrvatskog predsjednika **Stjepana Mesića**. Kada je započelo školovanje, unatoč svim poteškoćama s kojima smo se susretali u nastavi, bilo je mnoštvo nastavnih i izvan-nastavnih aktivnosti koje su nas obogaćivale i pružale nam šire vidike. Osim ljetovanja na Hrvatskom primorju, redovito smo sklapali nova prijateljstva s učenicima iz Gornje Stubice, Dalja, Ernestinova, Osijeka... kod kojih smo odlazili razmjenjujući kulturu i običaje. Najljepše uspomene su svakako nova poznanstva, prijatelji koje sam stekao i s kojima sam i dalje u kontaktu. Osobno sam volio glumu, predstave, te sam redovito bio angažiran, a jedna od takvih predstava bila je *Razlinkavi zec* rađena po tekstu **Balinta Vujkova** s kojom smo nastupali više puta kao škola. Jedno svakako posebno putovanje bilo je *Susret učeničkih zadruga* u Puli, gdje smo se predstavili u našoj tradicionalnoj bunjevačkoj nošnji i sa slikama od

Među prvom generacijom učenika koji su pohađali cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu bio je i **Tomislav Vojnić Mijatov**, danas svećenik Subotičke biskupije. Vlč. Mijatov dolazi iz višečlane obitelji, od oca **Tome** i majke **Kate**, rođene **Stantić**, koji su podigli sedmero djece i odgajali ih u duhu kršćanskih i moralnih vrijednosti, ali i jasnog nacionalnog identiteta.

slame, zatim smo redovito kao škola sudjelovali na *Danimu kruha*, te posjećivali različita mjesta po Vojvodini. Svoj trud i vještine u recitiranju i pjevanju smo očitovali na smotri recitatora i *Danima Balinta Vujkova*, državnim natjecanjima...

Koliko Vam je značilo biti među svojima? Jeste li toga i ranije bili svjesni?

Kao dijete vjerojatno nisam bio u potpunosti svjestan da započinjem školovanje na svom materinjem hrvatskom jeziku, ali kako smo sve više napredovali u znanju i upoznavanju bogatstva hrvatskog jezika, književnosti, kulture, pisma... ta svijest je postajala sve jasnija. Mnogi danas misle da kada se kaže školovanje na hrvatskom jeziku, da je sve isključivo na hrvatskom. Međutim, u odgoju su uvijek bili prisutni bunjevačka ikavica, kultura, običaji..., jer je to dio našega identiteta te se nikada nije izdvajalo iz školskog odgoja. Svakako da smo pored hrvatskog jezika redovito učili srpski jezik, pismo, književnost, kulturu, kao i svi ostali učenici. Moja braća, sestre i ja smo bili dio kulturnog života u HKPD-u *Matija Gubec*, te smo, osim u školi, i kod kuće njegovali izvornu bunjevačku tradiciju i folklor. Tako smo uvijek bili među svojima, družili se i voljeli ono što jesmo i odakle smo. Biti među svojima na folkloru, u školi, crkvi značilo je očuvanje našeg kulturnog, nacionalnog i vjerskog identiteta, jer kada smo zajedno s istim ciljevima i namjerama, puno je lakše svjedočiti ono što jesmo. Podijeljena zajednica unutar sebe ne može dugo opstojati nego je osuđena na izumiranje i nestanak i toga smo bili svjesni te smo se uvijek nastojali povezati preko škole, folkloru i župe. To je ono što nas je držalo zajedno.

Zapravo, u Vašoj obitelji ste svi (koji su mogli) po-hađali cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, bilo u osnovnoj, bilo u srednjoj školi. Ni tada nije bilo lako donijeti odluku upisati dijete na hrvatskom, rekla bih možda i teže nego danas, no Vaši roditelji nisu oko toga dvojili. Dolazi li upravo sve iz obitelji? Iz odgoja?

Odgoj na hrvatskom jeziku u školama u Srbiji je krenuo vrlo brzo nakon svih ratnih događanja te je atmosfera među ljudima na neki način bila napeta. Mnogi roditelji su zasigurno dvojili hoće li upisati svoje dijete na hrvatski jezik ili ne, što je na neki način i bilo opravdano zbog straha koji je vladao. Teže je bilo upisati zbog društveno-političke klime, ali unatoč svemu tome postojali su odvažni roditelji koji su se međusobno hrabрили i poticali na školovanje vlastite djece na hrvatskom jeziku. Nažalost, činjenica je da je bilo i među našim ljudima onih koji su odvrćali druge roditelje od upisa, ponekad ismijavali, a danas i sami podržavaju školovanje na hrvatskom jeziku jer su i njihova djeca sama prošla osnovnu ili srednju školu na hrvatskom. Radi toga uvijek je potrebno razbijati loše predrasude o školovanju na materinjem jeziku, jer time se kao zajednica ne odvajamo od druge djece, ne pravimo razliku u školi jer svi učimo iste stvari i negujemo slične običaje. Školovanje na hrvatskom je pružena mogućnost kvalitetnijeg i bogatijeg odgoja naše djece i to je pravo koje smo dobili. Hoćemo li ga znati iskoristiti, to je na roditeljima! Danas mnogi roditelji dvoje zbog nekakvih vlastitih uvjerenja kako se time pravi razlika među djecom, da

se besplatnim knjigama, ljetovanjem i izvannastavnim aktivnostima nastoje »kupiti« roditelji i djeca, što nikako nije točno. Zbog toga što se jednako uči srpski kao i hrvatski, kultura, književnost i jednog i drugog naroda, a sva putovanja koja se ostvaruju mogu biti samo prilika za proširenje vidika i upoznavanje druge djece, krajeva i običaja. To može biti samo na cjelovitu izgradnju jedne osobe. Moji roditelji nisu tada dvojili oko upisa, jer za naše roditelje, pa i za nas djecu, hrvatski jezik nije bio stran, budući da smo kao djeca bili aktivni i u crkvi gdje se govori hrvatski, kao i u spomenutom društvu. U našoj obitelji se najviše govori ikavica. Mama Kata je jednom prilikom rekla kako njezinoj djeci nije nametnut hrvatski jezik nego su oni kao roditelji, a i djeca sama, vidjeli da je to naše. Roditelji su podržali ideju od samog početka. Obitelj je temelj svakog društva i sve kreće iz obitelji. Po naravnom pravu prvi odgovajatelji djece su roditelji i tu im ulogu nitko ne može oduzeti. Po djetetu možete često vidjeti kako obitelj »diše« i radi toga je veoma važno koliko i kako roditelji ulažu u svoju djecu. Vjerujem da je želja svakog roditelja da izvede svoju djecu na pravi put, da stekne visoko znanje i pismenost. Ustrajnim i kvalitetnim odgojem u kući i u školi djeca mogu izrasti u kvalitetne ljude koji će pridonositi boljitku zajednice i društva u kojem živimo.

Kako to vidite danas, koji su po Vama razlozi što se roditelji toliko promišljaju oko upisa djece na nastavu na hrvatskom jeziku? Je li zaista moguće da roditelji i nakon skoro dvadeset godina ne znaju za tu mogućnost ili naš narod radije odabire »utopiti se u većinu« nego li koristiti svoja prava?

Needuciranost i nepoučenost roditelja je ključna u njihovom odlučivanju. Kao hrvatska zajednica, nismo svjesni svojih prava na vlastiti jezik, pismo, kulturu itd. Osobito u Bačkoj, među Bunjevcima, vlada jedna ravnodušnost, mlakost i nezainteresiranost kada je riječ o identitetskim pitanjima. Naučili smo živjeti u miru i slozi s drugim nacijama, no često prevladava mišljenje kako se nemamo mi što izdvajati od drugih, stvarati podjele i biti posebni. Takvo mišljenje je posljedica nastojanja višedesetljetnog suživota u miru s drugima, što je dovelo do zaborava onoga što mi jesmo, pa ćemo čuti kako naši ljudi pričaju na ekavici, što za mene nije problem ali tako zaboravljamo svoj bunjevački govor, dijalekt kojeg smo učili od svojih roditelja ili se često stidimo svoga govora i jezika. Obično volim kazati kako se u gradu Subotici i okolici ne može više čuti lip bunjevački pozdrav »Faljen Isus« ili u susretu s drugima »kako ste, čeljadi?«. No, ako negujem vlastitu kulturu, običaje, jezik... izdvajam li se onda od drugih? Stvaramo li time podjele i razlike u društvu ili doprinosimo bogatstvu različitosti jedne društvene zajednice u kojoj živimo? Nažalost, roditelji ne znaju kolika im se mogućnost pruža školovanjem njihove djece na hrvatskom jeziku i da time neće ništa izgubiti. Citirat ću svoju učiteljicu **Maricu Skenderović** koja je jednom prigodom rekla: »U Tavankutu je u svakodnevnom govoru zastupljena ikavica, a djeca jasno uočavaju razlike između književnog standarda i dijalekta. Osobno nastojim kod djece sačuvati ljubav prema ikavici, da je neguju, da je se ne stide, ali da

znaju i književni jezik«. Poruka je jasna. Nažalost, danas mnogi neće iskoristiti ovo pravo, a jednoga dana bit će kasno kada se sjetimo što smo odbili zbog nekakvih loših predrasuda. Mislim da roditelji često idu za tim kako većina radi. Moraju postati najprije svjesni što znači školovati dijete na hrvatskom jeziku i da time samo dobijaju. Znao sam čuti od roditelja koji bi upisali djecu u hrvatski odjel da ipak na kraju ne žele, budući da ih se zna ismijavati od strane drugih roditelja i na kraju se distanciraju jedni od drugih, jer oni su »veliki Hrvati« i to žele dokazati. Ljudima je lakše raditi kao većina, jer time neće biti izloženi osuđivanju. Kada treba svjedočiti u životu svoju nacionalnu i vjersku pripadnost, ljudi često zataje, vjerojatno srameći se pred drugima onoga što jesu.

Imate li neke ideje kako bi se trebalo pristupiti roditeljima? Jesu li roditeljski sastanci dovoljni ili na čemu još treba raditi?

Zajednica se brojčano smanjuje i danas ne možemo očekivati ni mi u Crkvi niti u školstvu da će nam mase ljudi dolaziti i biti aktivni članovi zajednice, bilo crkvene bilo društvene. Frontalni pristup više nije moguć te je potreban osobni pristup svakoj obitelji. To je puno teže ostvarivo, ali bez muke i križa nema ni plodova kako u crkvi tako i u svemu onome što radimo na društvenom planu. Kako je potrebno neprestano rasti u vjeri tako je potrebno neprestano rasti u svijesti o tome tko smo i koja su naša prava. Zato je potrebno neprestano raditi s našim roditeljima, educirati ih, pratiti i redovito ih podržavati, a ne samo kada nam trebaju za vlastitu promidžbu. Po pitanju odgoja na hrvatskom jeziku roditelji moraju biti obaviješteni prije početka upisa učenika u školu i svakako s njima razgovarati i pojasniti im iz vlastitog iskustva koje su prednosti odgoja na hrvatskom jeziku.

Zanimljiv je podatak da konkretno u Tavankutu roditelji ne upisuju svoju djecu u hrvatske odjele, a kada dođe do srednje škole djeca sama odabiru cjelovitu nastavu. Što je po Vašem mišljenju razlog tome?

Seoska sredina se jasno razlikuje od gradske. Na selu »svi sve znaju o svakome«, svi se međusobno poznaju, nerijetko i nečiju prošlost i onda je u takvoj sredini možda »sramotno« raditi drugačije od ostalih. Drugačije, u smislu da ću svoje dijete upisati u hrvatski odjel u kojem je mali broj učenika te sam tako svoje dijete odvojio od prijatelja koji su možda u drugom odjelu. Međutim, za mene osobno su prednost manja odjeljenja jer kvaliteta nastave je daleko bolja i učitelj/ica se može više posvetiti učeniku. Razlika je i kod upisa u osnovnu i srednju školu. Kada je riječ o osnovnoj školi, tu odlučuju roditelji, a kod upisa u srednje škole ta ista djeca su već zreliji ljudi i mogu samostalnije odlučivati. Nerijetko učenici jedan drugog »povu« te se onda nakon osam godina nađu u istom razredu srednje škole.

Koliko je bitno da naša djeca odrastaju i školuju se među svojim?

Šansu koju smo dobili kao nacionalna manjina treba iskoristiti. Dvadeset godina nije malo kada je u pitanju mogućnost školovanja na materinjem hrvatskom jeziku. U tih dvadeset godina veliki broj učenika je ostvario svoje pravo i oni trajno pružaju svjedočanstvo drugima kako je lijepo biti *svoj na svome* te ponositi se što su uspjeli upoznati svoj književni jezik. Sve te generacije svjedoče otvorenost prema drugome i drugačijem tako što su redovito putovali, stjecali nove prijatelje, a istovremeno jedni druge bolje upoznawali. Veoma je bitno da se međusobno dobro poznajemo, jer sve ono što smo naučili i stekli tijekom svoga školovanja možemo iskoristiti za učvršćivanje vlastite zajednice u kojoj živimo. Meni kao svećeniku je drago kada čujem da naša djeca u vrtićima ili školama uče o katoličkoj vjeri, da se toga ne srame svjedočiti. Svi smo kao vjernici, koji pripadamo jednoj Crkvi, odgovorni za cjeloviti identitet koji nije moguć bez naše pripadnosti Božjem narodu. Tako odgajajući našu djecu ne zaboravljamo svoju nacionalnu i vjersku pripadnost.

Ž. Vukov

Završeni planirani radovi na sanaciji zgrade OŠ *Matko Vuković* u Subotici

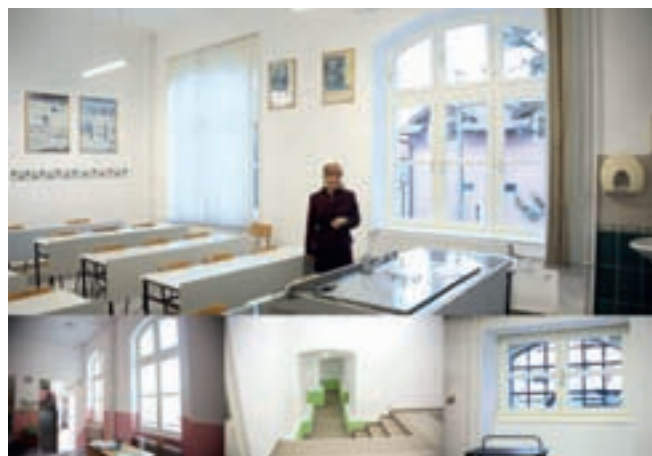
Unutrašnjost škole u novom ruhu

Svi planirani radovi na sanaciji zgrade OŠ *Matko Vuković* u Subotici, koji su počeli krajem studenoga 2020. godine, završeni su 22. ožujka, no budući da je nastava ponovno krenula online, daci su u saniranu školsku zgradu ponovno ušli 19. travnja.

Po riječima ravnateljice škole **Mirjane Stevanović**, svi radovi koji su bili obuhvaćeni ovim projektom su završeni i sve planirano je i ostvareno. »Urađena je hidroizolacija i termoizolacija podruma, promijenjeni su svi prozori na kompletnoj zgradi, škola je iznutra oličena u potpunosti, a ono što nam ostaje za neku sljedeću fazu jest ličenje fasade i izolacija krova zgrade«, kaže Stevanović.

Vrijednost kompletnih spomenutih radova je 150 tisuća eura, a sredstva su dobivena putem IPA projekta Srbija-Hrvatska. S obzirom na to da je sama zgrada pod zaštitom Međupćinskog zavoda za zaštitu spomenika, svi promijenjeni prozori su morali biti drveni, bijele boje i istog oblika, kao do sada, kako se ne bi narušio izgled zgrade, koja je, kako je istakla ravnateljica sagrađena još 1892.

OŠ *Matko Vuković* danas ima ukupno 626 učenika koji su raspoređeni u tri objekta, dok je obnovljena zgrada,

ili kako je učenici zovu Velika škola, drugi dom za 350 učenika.

Nastavni jezici u školi su srpski i hrvatski, te je od početka nastave na hrvatskom jeziku održan kontinuitet cjelovite nastave na hrvatskom. Tako ove školske godine nastavu na hrvatskom jeziku, od 1. do 8. razreda, pohađa 105 učenika.

Ž. V.

Temeljem članka 133. Zakona o socijalnoj zaštiti (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 24/2011) i članka 30., 31., 32., 33. Statuta Gerontološkog centra, Socijalno-zdravstvene ustanove za zbrinjavanje odraslih osoba iz Subotice, upravni odbor Gerontološkog centra raspisuje

NATJEČAJ ZA IMENOVANJE RAVNATELJA

Pravo sudjelovanja na Natječaju ima državljanin Republike Srbije koji je stekao visoko obrazovanje na studijama drugog stupnja (master akademske studije, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine i odgovarajući akademski, odnosno stručni naziv utvrđen u području pravnih, psiholoških, pedagoških i andragoških znanosti i ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci. Kandidat za ravnatelja Ustanove je dužan da prilikom prijavljivanja na Natječaj podnese sljedeću dokumentaciju:

Vlastoručno potpisan životopis u dva primjerka;

Original izvoda iz matične knjige rođenih (ne stariji od 6 mjeseci ili trajni);

Original uvjerenja o državljanstvu (ne stariji od 6 mjeseci);

Očitano osobnu iskaznicu;

Uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti;

Uvjerenje o stečenoj stručnoj spremi (ovjerenu kopiju diplome);

Potvrdu o radnom iskustvu u struci;

Program rada za mandatni period, koji razmatra Upravni odbor u postupku davanja mišljenja za imenovanje ravnatelja i

Uvjerenje da nije podignuta optužnica koja je stala na pravnu snagu,

Uvjerenje da se ne vodi istraga, odnosno kazneni postupak protiv kandidata.

Prijave se dostavljaju u roku od 15 dana od dana objavljivanja Natječaja u dnevnom listu. Prijave slati u zatvorenoj omotnici na adresu: Gerontološki centar, Aleja maršala Tita 31, Subotica, s naznakom »Za Konkurs za imenovanje direktora – ne otvaraj«, uz navođenje imena i prezimena kandidata i adrese stanovanja, a Upravni odbor Ustanove iste će razmatrati u roku od 15 dana od dana završetka Natječaja.

Ravnatelja imenuje Vlada Autonomne Pokrajine Vojvodine na temelju provedenog Natječaja, a po pribavljenom mišljenju Upravnog odbora, na mandatni period od četiri godine.

Neblagovremene i nepotpune prijave se neće razmatrati.

Predsjednik Upravnog odbora
Konstantin Davidović
Dipl. ekonomist v.r.

Crkveno zemljište u Novim Banovcima postalo državno, pa općinsko

Vlasništvo »izgubljeno« u katastru

U izvodu iz zemljišne knjige iz 2010. godine Osnovnog suda u Srijemskoj Mitrovici stoji da je crkva vlasnik parcele na katoličkom groblju u Novim Banovcima. Godinu dana kasnije parcela od 68 ari postala je državno vlasništvo. Sada se kao vlasnik vodi Općina Stara Pazova, na čiju stranu je stalo i Ministarstvo pravde

Tragom informacije o spornoj imovini parcele katoličke crkve na seoskom groblju u Novim Banovcima, posjetila sam to mjesto. Župnik **Dušan Milekić** postavio je pitanje kako je i zbog čega zemljište na seoskom groblju prešlo iz crkvenog u državnu imovinu, odnosno imovinu Općine Stara Pazova. Prema njegovim riječima, time je ugroženo njihovo pravo kao zakonitih vlasnika, a nameće se i pitanje gdje će u budućnosti kad se parcela ispuni, biti pokopani katolici?

Uređenje bez suglasnosti

Danas u Novim Banovcima, mjestu u staropazovačkoj općini, živi oko 500 mještana katoličke vjeroispovijesti. Nekada su katolici bili u većini, ali je struktura stanovništva promijenjena poslije Drugog svjetskog rata i devedesetih godina prošloga stoljeća. Seosko groblje u tom mjestu podijeljeno je na pravoslavno i katoličko i tako je, prema riječima župnika, bilo od davnina. Problem je nastao 2018. godine kada se parcela u vlasništvu crkve, veličine 68 ari i 48 m², počela uređivati i pripremati za sahranjivanje i drugih vjernika.

»Tada smo reagirali i pitali kako se to dozvoljava kada mi nemamo obavijest o svemu tome. Uvidom u katastar

vidio sam da je vlasništvo koje smo imali nad tom zemljom nestalo, odnosno da je prebačeno na Općinu Stara Pazova. Nitko iz *Gradskog zelenila* (javnog poduzeća) nam se tada nije javljao, iako sam im dostavio izvod iz zemljišnih knjiga kojim sam dokazivao vlasništvo. Iz Općine me također nitko nije primio niti odgovorio na moje zahtjeve susreta. Zbog toga smo angažirali odvjetnika koji je uložio žalbu na to rješenje. Odgovorili su nam da je situacija potpuno regularna i zakonita i da je to zemljište iz državnog vlasništva prešlo u općinsko. Uvidom u dokumentaciju, suglasnosti i rješenja koje oni spominju, 2011. godine je crkveno zemljište određenim rješenjem postalo državno. Općina tada nije dostavila rješenje našem odvjetniku, obrazlažući da ga nemaju. Njihove navode temelje na osnovu tog rješenja, što je nelogično. Po njihovom stavu ispada da mi nikada nismo bili vlasnici te zemlje«, ističe župnik Milekić.

Tijekom razgovora dalje navodi da se na toj parceli sada sahranjuju preminuli mještani Novih i Starih Banovaca, vjernici pravoslavne crkve ili bilo koje druge vjerske zajednice, ne samo iz Stare Pazove nego i iz drugih općina.

»Biskup je poslao svoj dopis predsjedniku Općine 2018. godine s molbom da se zauzme za rješenje tog problema, ali na njega nikada nismo dobili odgovor. Smatramo da je država iz nekog javnog interesa trebala tu zemlju, ali to je trebalo biti onako kako zakon nalaže. Trebao je biti otkup, eksproprijacija, ugovori... A svega toga nema. Uvjeren sam da se ovo događa zbog problema ovog mjesta, a to je nedostatak prostora za pokop. Dio naše parcele, koji je neiskorišten, ne rješava taj problem ali i da je rješenje za to, ne može se tako postupati«, ističe vlč. Milekić.

ИЗВОД ИЗ ЗЕМЉИШНЕ КЊИГЕ

Уложак број:
123

К.о.:
NOVI BANOVCI

А) ЛИСТ О ПОСЕДУ

редни број	број парцеле	ОЗНАКА ЗЕМЉИШТА	ПОВРШИНА			ПРИМЕДБА
			ha	a	m ²	
1.	106	Kuća i crkva s dvorištem u selu	—	18	34	
2.	611	Vrt kod kuće u selu	—	65	64	
3.	597	Groblje u mesnom prostoru	—	68	46	

U izvodu iz zemljišne knjige iz 2010. godine Osnovnog suda u Srijemskoj Mitrovici s jedinicom u Staroj Pazovi, koji nam župnik pokazuje, jasno stoji da je crkva vlasnik te zemlje. Također, on navodi da posjeduje i starije dokumente crkve ovjerene u Đakovu 1947. godine gdje je naglašeno da groblje te godine nije potpalo pod tadašnju agrarnu reformu nego je ostalo u vlasništvu crkve.

Ministarstvo na strani Općine

Postavlja se pitanje hoće li popunjavanjem te parcele nastati problem nedostatka prostora za sahranjivanje župljana katoličke vjeroispovijesti?

»Naši vjernici ne žive na ovim prostorima od jučer. Tu godinama živi niz generacija i mnogima su tu pokopa-

ni preci, roditelji. Oni bi htjeli biti pokopani uz njih, ali to sad postaje nemoguće. Takvo ponašanje umanjuje neke vrijednosti nas kao vjerske zajednice, kao tradicionalne crkve i smatram da je to uniženje građanskih prava nas kao nacionalne manjine«, kaže naš sugovornik.

U dopisu Ministarstva pravde Republike Srbije (koji je dostavljen Općini Stara Pazova 23. ožujka 2021. godine), a koji nam je župnik dao na uvid, između ostalog se navodi: »sve dok nadležni republički organi ne odluče drugačije i Opština Stara Pazova se vodi kao isključivi vlasnik predmetne katastarske parcele, ista će nastaviti da se ponaša kao i do sada i na predmetnom groblju će moći da se sahranjuju svi građani Republike Srbije bez obzira na njihovu versku, rasnu, nacionalnu ili drugu pripadnost«.

Međutim, župnik Milekić navodi da oni neće odustati od svojih prava. Kako kaže, zatražili su pomoć i od krovne institucije Hrvata u Srbiji i najavili daljnje sudske procese na višim državnim instancama.

»Ovdje se ne radi o mjesnoj podijeljenosti prema pripadnosti crkve nego je riječ o vlasništvu. Uz katoličko groblje je počelo proširenje groblja zbog potrebe i tu se sada svi sahranjuju bez obzira na vjeroispovijest, baš iz razloga što nema mjesta. Evidentno je da je potrebno proširenje groblja, ali bi se to trebalo urbanistički riješiti«, ističe na kraju razgovora za naš tjednik župnik Milekić.

S. D.

Bez odgovora

Na adresu Općine Stara Pazova uputili smo dopis i zatražili odgovor na pitanje zašto je i po kom pravnom osnovu zemljište predviđeno za katoličko groblje u Novim Banovcima, koje je bilo vlasništvo Katoličke crkve, prešlo u državno vlasništvo, odnosno vlasništvo Općine Stara Pazova. Do zaključenja ovog broja tjednika odgovor na dopis nismo dobili.

Naši gospodarstvenici (XLI.)

Rukometašica postala pčelarka

Godinama su mještani u Sonti uzgajali pčele radi meda, no samo iz vlastitih potreba. Posebice kućanstva u kojima je bilo više djece. Danas je to malo drugačije. Proizvodnja meda iziskuje puno truda i ulaganja, a godine su sve lošije po prinosu meda. Vrlo se rijetko kod mladih, a još rjeđe kod žena vodi računa o košnicama i prodaji meda, a ujedno gleda na to kao na razonodu. **Jelena (Danilović) Kuruc** je jedna od njih.

Pčelinjak sa 150 košnica

Tako je jedna vrsna rukometašica postala pčelarka, a sve zbog supruga **Dalibora**.

»Ne mogu reći da sam se na prvi pogled zaljubila u košnice i vrcanje meda. Više me je interesirao sport, godinama sam se aktivno bavila rukometom. Prije desetak godina odlazak na pčelinjak me nije previše interesirao, no uz mog tadašnjeg momka Dalibora, a sad i supruga, svaki idući odlazak mi je predstavljao novi izazov. Trudila sam se učiti i usavršiti svoje znanje o pčelarstvu što više. U učenju i radu s pčelama puno mi je pomogao jedan slučajni poznanik, a na koncu i mentor, gospodin **Zijad Biserović** iz Hrvatske koji ima ogromno iskustvo u pčelarstvu. Godinama je u tom poslu, a svoje znanje nesebično prenosi na mlađe generacije. Mogu reći da je veoma strpljivo odgovarao na svako moje pitanje. Suprug Dalibor je tada posjedovao 60-ak košnica. On je svoja znanja o pčelarstvu stekao uz svoju obitelj, koja se također bavi pčelarstvom još i danas. Kako sam sve više pridavala značaj pčelarstvu, odlučila sam odustati od rukometa. Teško mi je bilo odlučiti se na takvo što, ali ljubav prema pčelicama je prevladala«, kroz smijeh nam govori Jelena.

Kako je Jelena radila u trgovini, a rad za minimalac nije bilo rješenje na duge staze, ona i suprug su se odlučili na proširenje pčelinjaka. Danas broje 150 registriranih pčelinjih zajednica, ali, kako kažu, skorašnje proširenje im nije u planu. Suprug Dalibor je zaposlen u državnoj firmi, radi po smjenama, te se tako nema vremena posvetiti pčelama, a kako su odlučili da to bude Jelenino zanimanje, ona odradi većinski dio posla sama. Kako i sama kaže, mora se uložiti dosta truda i strpljenja da bi se dobili pozitivni rezultati, a za jednu ženu je pomalo i naporno.

»Kod mene funkcionira rad, red i disciplina i to mi pomogne da izguram ponekad i čitav dan na pčelinjaku.

»Jedna četveročlana obitelj ne može komotno živjeti samo od bavljenja pčelarstvom ako broji 150 pčelinjih zajednica. Dobro je kada bar jedan član obitelji ima stalni posao uz to, jer u pčelarstvu ima puno ulaganja, a godine su sve lošije po prinosu meda«, kaže Jelena Kuruc

Jedan dio pčelinjaka je stacioniran, a drugi je seleći. Uglavnom kod nas ispratimo 3-4 paše – repica, bagrem, suncokret i cvjetni. Posla uvijek ima, aktivni poslovi kreću koncem ožujka pa sve do zazimljavanja pčelinjih zajednica. Najveći dio posla je sada u travnju kad kreću pripreme pčelinjih zajednica za ispašu repice na koju se nadovezuje paša bagrema u našem kraju. Vrlo je bitno da se u tom periodu pčelinja društva dobro sprema i razvijaju za predstojeće paše. Sam proces od košnice do tegle nije kompliciran. Kad dođe vrijeme vrcanja, određen je mali broj ljudi koji nam pomažu. Medišne ramove vadimo iz košnice i nosimo na vrcanje. Radimo desetoramnom kasetnom vrcaljkom, med iz vrcaljke curi kroz sito da bi se odstranile sitne primjese kao što su komadići voska, potom sipamo u bačve od 300 kg. Što je za tegliranje,

Vremenski uvjeti muka za pčelare

Jelena i Dalibor već dvije godine unazad ne surađuju ni s jednom tvrtkom za otkup meda, jer su ponuđene cijene, malo je reći, nezadovoljavajuće. Med na veliko prodaju zahvaljujući vlastitom pronalasku kupaca i dogovoru oko cijene. Naravno, uz prodaju na veliko, tu su i redovite mušterije koje kupuju med na staklenku. Pčelarenje je iz godine u godinu sve neisplativije. Na svaku pašu najveći utjecaj imaju čimbenici kao što su vrijeme i klimatske promjene. Posljednje godine su se pokazale kao vrlo nepovoljne za uzgoj pčela, a još manje za proizvodnju meda.

»Prošle su tri godine doista teške za pčelare u našem kraju. Paše su dosta slabe, a prinosi meda mali. Prošla, 2020. godina bila je nezapamćeno bespašna. Pčelari su tijekom sezone morali hraniti pčele kako bi mogle opstati. Velike probleme nam stvaraju i nesavjesni poljoprivrednici špricanjem svojih usjeva dok je vrijeme cvjetanja biljaka, te dolazi do velikog pomora pčela.«

Jelena i Dalibor još uvijek nemaju djecu, ali i sami kažu kako se jedna obitelj ne može prehraniti samo od bavljenja pčelarstvom.

»Moje osobno mišljenje je da jedna četveročlana obitelj ne može komotno živjeti samo od bavljenja pčelarstvom ako broji 150 pčelinjih zajednica. Dobro je kada bar jedan član obitelji ima stalni posao uz to, jer u pčelarstvu ima puno ulaganja, a godine su sve lošije po prinosu meda«, govori Jelena zabrinutim glasom.

Vrijeme nije puno bolje nego prošle godine, ali se nadaju da će pčele moći nesmetano obaviti svoj posao i da će ova godina biti uspješnija nego prošla.

Maja Simić

ostavimo na stranu te na koncu sipamo u staklenke s našom etiketom i pakiramo. Također, proizvodimo još i propolis. Bazirali smo se na ta dva proizvoda.«

Potpota projektu za Hrvate u Srbiji

Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije finansijski je podržalo zajednički projekt Turističke organizacije Općine Stara Pazova i Zavičajnog muzeja u Rumi koji je od izuzetne važnosti za Hrvate u Srbiji. Ove godine muzej se prijavio na javni natječaj navedenog ministarstva u području otkrivanja, prikupljanja, istraživanja, dokumentiranja, proučavanja, ocjenjivanja, zaštite, očuvanja, predstavljanja, interpretiranja, upravljanja i korištenja muzejske baštine i finansijski podržalo etnološku izložbu »Dva i pol stoljeća od dolaska Hrvata u istočni Srijem«.

Projekt su podržali Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, svećenici Rimokatoličke crkve i vjernici u Golubincima i Novim Banovcima.

S. D.

Humanitarni filmski festival

NOVI SAD – Od jučer (četvrtak, 6. svibnja) do nedjelje 9. svibnja, u Novom Sadu se na dvije lokacije održava humanitarni filmski festival *Drive-in for Life*, na kojem će tijekom četiri dana biti prikazano 16 autorskih filmova na temu »Feel Good«, dok je sav prihod od prodaje karata namijenjen za nacionalno udruženje roditelja djece obojele od raka, NURDOR.

Najbolja nezavisna filmska ostvarenja bit će prikazivana u Dvorani 2 *Arene Cineplex*, ali i u prvom drive-in kinu u Novom Sadu, na Novosadskom sajmu.

Karte su u prodaji putem prodajne mreže *Gigstix* po cijeni od 1.000 dinara po vozilu za projekciju, a za projekciju u Areni *Cineplex*, po cijeni od 350 dinara.

Natječaj za pjesme i prozu

SUBOTICA – Časopisi *Hrcko* i *Kužiš?!* raspisali su natječaj za literarne radove pod sloganom: »Budi pisac, pjesnik budi / Nek riječi polete iz grudi, u sebi maštu probudi!«.

Radovi (pjesma, proza u obliku kratke priče) mogu biti pisani hrvatskim standardnim jezikom, te mjesnim hrvatskim govorima (bunjevačka i šokačka ikavica).

Pjesme ili priče šalju se na e-mail: hrcko@hrvatskarijec.rs ili kuzis07@gmail.com.

Prvi rok za slanje radova je kraj školske godine, a drugi do 20. rujna 2021. godine.

Autori najboljih radova bit će nagrađeni na *Danima hrvatske knjige i riječi* – *danima Balinta Vujkova* u listopadu.

Čeka vas iznenađenje!

Uz svoj(e) rad(ove) potrebno je poslati sljedeće podatke: ime i prezime, razred, naziv škole i mjesta, ime i

prezime učitelja, nastavnika ili profesora (mentora).

Organizatori natječaja su: NIU *Hrvatska riječ*, Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska čitaonica Subotica.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon i 9/2020)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID U POVODU IZRADE

Plana detaljne regulacije za dio prostora naselja Čantavir između dionice općinske ceste Subotica – Čantavir, zaštitnog pojasa vodotoka Čik i dionice državne ceste II. reda Novi Žednik – Čantavir

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 8/2021.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 10. do 24. svibnja 2021. godine, radnim danima od 8 do 13 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 10. do 24. svibnja 2021. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Zadušnice za hrvatske velikane, Vranje Sudarević gradonačelnik Subotice

1. svibnja 1906. – *Neven* piše da je **Vranje Sudarević** na molbu više birača subotičkog I. sreza sazvao u svojoj kući 30. travnja politički zbor. Nakon govora domaćina **Paje Kujundžića**, **Staniše Neorčića**, **Josipa Vojnića**

Izricanje dra Bene Sudarevića u Subatici.

1906. dne 30. travnja sakupilo se mnogo birača prvoga sreza Subatice grada u kući dra Vranje Sudarevića, i raspravljali su o približavajućem izboru zemaljskoga poslanika za I. srez Subatice. Dr. Vranje Sudarević je pridložio sakupljenim biračima da je na želju više birača zamolio prisutne k' svojoj kući da po njevoj a i svojoj želji porazgovorimo se: želimo li stupit u borbu izbora i ako želimo stupati, onda koga da iztaknemo za kandidata? Sakupljeni burnim žamorom žele dilovanje. Pajo Kujundžić ustane i u ime sakupljeni tumači mišljenje naroda. Opiše najposliđnje borbe koje su u Subatici promilile predposliđnje stanje. Izjavi da se obistinila bojazan

Hajduka i Petra Mukića okupljeni birači su jednoglasno izrekli da će kandidirati za zastupnika u ugarskom Saboru **Benu Sudarevića**.

1. svibnja 1925. – *Bunjevačke novine* pišu da je prošlog tjedna subotički gradonačelnik **Albe Malagurski** otputovao u Pariz na Međunarodnu izložbu suvremenih dekorativnih i industrijskih umjetnosti. U Parizu će boraviti dva tjedna. Za vrijeme njegova odsustva zastupat će ga podgradonačelnik **Aleksandar Rajčić**.

2. svibnja 1919. – *Neven* piše da je župnik Bača **Ivan Evetović** podnio ostavku na mandat u Privremenom narodnom predstavništvu u Beogradu. Umjesto njega zastupnik će biti njegov zamjenik subotički župnik **Lajčo Budanović**.

2. svibnja 1925. – *Hrvatske novine* javljaju da je Okružni sud u Subotici potvrdio postupak tužiteljstva protiv **Tome Matkovića**, **Grge Dedina**, **Ivana Dedina**, **Ivana Tolja**, **Ivana Vidakovića** i **Ivana Perešića**, koji su sudjelovali u predizbornoj kampanji subotičkog ogranka Hrvatske republikanske seljačke stranke 1925. Optuženi su za protudržavnu djelatnost.

3. svibnja 1940. – *Subotičke novine* pišu da je 28. travnja 1940. preminuo bereški seljak **Mirko Gorjanac** (1897. – 1940.), jedan od najistaknutijih i najaktivnijih boraca Hrvatskog seljačkog pokreta u Beregu. Bio je dugogodišnji potpredsjednik mjesne organizacije HSS-a, odbornik u općinskom odboru, odbornik bereškog ogranka Seljačke sloge i odbornik Rimokatoličke crkvene općine.

4. svibnja 1907. – *Fruškogorac* piše da su 1. svibnja održane u Petrovaradinu u gradskoj župnoj crkvi svečane zadušnice na uspomenu narodnih velikana **Petra Zrinskog** i **Franje Krsta Frankopana**.

5. svibnja 1920. – Subotički *Narod* piše da je vlada Kraljevine SHS imenovala za velikog župana i gradonačelnika Subotice dr. **Vranje Sudarevića**.

5. svibnja 1923. – *Subotičke novine* javljaju da se **Ljudevit Budanović**, bački apotolski administrator, vratio iz Rima, gdje je bio kod svetog Oca pape, kojemu je polagao račune o svojoj biskupiji.

5. svibnja 1927. – *Subotički glasnik* piše da se bivši subotički podgradonačelnik dr. **Matija Evetović** vratio na dužnost u subotičku žensku gimnaziju. Tako je, zaključuje list, u korijenu spriječena mogućnost njegovog povratka na položaj podgradonačelnika Subotice.

6. svibnja 1922. – *Neven* javlja da je 30. travnja Prosvjetno društvo *Neven* priredilo proslavu spomen-dana smrti posljednjih **Zrinskih** i **Frankopana**. U 10 sati je bila svečana misa u crkvi sv. Terezije, koju je uz asistenciju služio župnik **Lajčo Budanović**. Navečer je bila u gradskom kazalištu svečana akademija. Muški zbor *Nevena* otpjevao je skladno »Zrinsko-Frankopansku« i »Jadransko more«. Prof. **Maća Evetović** je održao predavanje o uzrocima Zrinsko-Frankopanske tragedije, **Matej Jančač** i **Miroslav Mažgon** otpjevali su dva dueta *Sulejman* i *Levia* iz opere *Zrinski*. Nastupali su **Virginija Martinova** i dr. **Julije Pelc** prvi puta pred subotičkom publikom duetom *Jelene* i *Juranića* iz opere *Zrinski*. Na svečanoj akademiji je sudjelovala i subotička sokolska organizacija.

7. svibnja 1925. – *Neven* javlja da je 1. svibnja održana osnivačka skupština Hrvatskog pjevačkog društva *Neven*, na kojoj je izabrana i privremena uprava: predsjednik profesor **Ivan Vojnić Tunić**, dopredsjednik **Joso Vuković Đido**, tajnik **Tomo Malagurski**, blagajnik **Ivan Skenderović**, arhivar **Josip Bosnić** i pet odbornih članova.

Stjepan Albot slikar-scenograf iz Novog Slankamena

Omaž vremenu kojega više nema

»Rođen sam u prošlom vijeku i moje slikarstvo se tamo može smjestiti. Tako će i ostati, jer je to omaž vremenu koje je prošlo i koje se neće vratiti. Osobno dugujem sebi da to vrijeme čuvam od zaborava kroz svoje slike«, ističe Albot

Nakon završene Akademije likovnih umjetnosti u Beogradu, **Stjepan Albot** nije odlučio ostati u gradu poput svojih ostalih kolega. Ljubav prema rodnom mjestu, ljudima koji žive u njemu, Dunavu, bogatoj povijesti i prirodnim ljepotama Slankamena prevladala je u njegovoj odluci. Tu su nastale i najljepše umjetničke slike na kojima prevladavaju motivi Srijema, nekadašnjeg života u njemu i sredine u kojoj živi.

Rodno mjesto, oaza mira i inspiracija

Početak slikarstva vezuje za najranije dane svog djetinjstva:

»Kad sam bio vrlo mlad, djed mi je od vreća za mekinje šivao bilježnice, budući da ih u to vrijeme nismo imali gdje kupiti. Moji prvi crteži su nastali u njima. Kasnije, u osnovnoj školi, učiteljica je primijetila moj talent i zahvaljujući njoj sam vjerojatno počeo ozbiljno razmišljati o slikarstvu. Poslala je neke od mojih radova na različita natjecanja na kojima sam osvajao prestižne nagrade. Sve vrijeme kroz školovanje, i kasnije u gimnaziji, shvatio sam da se trebam baviti slikarstvom na ozbiljniji način. Poslije gimnazije sam upisao Akademiju umjetnosti i to je definiralo moje daljnje bavljenje slikarstvom«, kaže Albot,

ističući da je za Slankamen emotivno vezan, te da nikada nije poželio otići iz njega.

»Zaista sam lokalpatriot u pozitivnom smislu te riječi. Za mene je Slankamen oduvijek bio jedan konglomerat svega, od mnogobrojnih nacija pa do profila ljudi. Jedan mikrokozmos, moja oaza, u koju sam se jedva čekao vratiti iz Beograda. Za Slankamen sam vezan po svemu onome što sam danas. Previše mi je važan, počevši od pejzaža, pa do ljudi koji ovdje žive i koje poznajem u dušu. Nikada nisam razumio ljude u gradu koji ne znaju imena svojih prvih susjeda. Selo još uvijek čuva te vrijednosti za koje građani odavno ne znaju. Mi se ovdje još uvijek držimo jedni drugih, ljudi žive bolje na selu, s manje straha, s manje otuđenosti, bez obzira na ovo što nam se sada događa. Ovdje se dobro osjećam. Slankamen mi je sasvim dovoljan i kao mjesto za rad, mjesto za

odmor, ali i zbog prijatelja na koje mogu uvijek računati, kao i oni na mene.«

Slikarstvo – umjetnost i zanat

Smatra da slikarstvo nikada nije bilo zanimljivo u smislu sigurne egzistencije, uz dužno poštovanje ljudi koji su uspjeli u tome, ali da se od slikarstva može solidno živjeti, ukoliko se njime baviš na pravi način.

»Za sebe ne mislim da sam umjetnik. Od kada sam se počeo baviti slikarstvom, trudim se da ovladam slikarskim zanatom, napose što žanrovski radim različite stvari od akvarela, uljanog slikarstva, tempera. U svim tim tehnikama pokušao sam kroz studije naučiti i taj zanat. Držim do njega, iako se slikarstvo obično vezuje za umjetnost. Smatram da bez poznavanja zanata toga nema. Tijekom života prošao sam više faza: od akademskog, školskog načina slikanja gdje se uči, pa do razdoblja hiperrealizma. To me je pomalo umorilo, jer sam sliku počeo dru-

gačije doživljavati. Izmještam i ostavljam sve ono što sliku čini važnom. To bih nazvao realizam. Motivi na njima su uglavnom iz sredine u kojoj živim i u kojoj sam rođen. Posljednjih godina motivi su vezani za moju Vojvodinu i Dunav. Kroz njih pokušavam održati sve lijepo što sam kroz sve ove godine proživio.«

Na slikama su prepoznatljivi i simboli Srijema, koji na žalost polako nestaju.

»Pamtim vrijeme kada smo u kućanstvu imali fijaker, konje i opremu za njih. Nekada je konj bio član obitelji, a konjska štala tako uređena da ste u njoj mogli spavati. Sve je manje i *kotobanja* (čardaka). Zato mi ih nije teško slikati. Moje emocije su vezane za to vrijeme. Ovo vrijeme u kojem sada živimo ne razumijem baš najbolje, uz dužno poštovanje prema svoj toj tehnici i civilizacijskom napretku. Rođen sam u prošlom vijeku i moje slikarstvo se tamo može smjestiti. Tako će i ostati, jer je to omaž vremenu koje je prošlo i koje se neće vratiti. Osobno dugujem sebi da to vrijeme čuvam od zaborava kroz svoje slike«, ističe.

Albot je oslikao i nekoliko crkvi u okolini svoga mjesta, na Fruškoj gori, u Beški, Lačarku. No, osim slikarstva, ima još nekoliko hobija, koji ga, kako kaže, ispunjavaju kao ličnost.

»Život nije dovoljno dug da se u njemu ostvarite u svemu onome što želite. Volim ribarenje na Dunavu. Svojevremeno sam pravio čamce i brodiće. Sve što sam poželio tog trenutka, gdje su mi bile misli, to sam i radio. Slikarstvo je uvijek bilo prisutno u mom životu, ali je bilo dana kada sam morao otići na Dunav. Tamo dopunjujem budući fundus slika koje će se uskoro naći na platnima«, ističe slikar iz Slankamena, pozivajući sve one koji nisu imali priliku posjetiti prirodne ljepote tog mjesta da to učine, jer se, kako kaže, sigurno neće razočarati, pogotovo ne u širokogrudost i gostoljubivost Slankamenčana.

S. D.

»Godine novog preporoda«: 75 godina od objavljivanja knjige *Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* Ivana Kujundžića (II. dio)

Nezaobilazna literatura u istraživanjima povijesti

Kujundžić je ovom knjigom postavio ne samo temelje za sve buduće bibliografe već je sačinio i prvi ozbiljni inventar knjiške popudbine ovdašnjih Hrvata

U predgovoru knjige *Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* naslovljenom »Riječ čitatelju« **Krešimir Bunić**, alias **Ivan Kujundžić**, piše, simbolično na dan smrti **Ivana Antunovića** 13. siječnja, sljedeće:

»Književnost bunjevačko-šokačkih Hrvata počinje sa Fra Mihajlom Radničem. Njegova knjiga 'Razmischlagna pribogomiona od gliubavi Boxye' tiskana u Rimu 1683. godine najstarija je bunjevačko-šokačka knjiga. Od te godine pa gore nižu se naši pisci, veći ili manji. Jedni pišu samo svojim maternjim hrvatskim jezikom, dok drugi pokraj svoga upotrebljavaju: latinski, njemački i mađarski.

Do novijih dana mislilo se, da bunjevačko-šokački Hrvati prije biskupa Ivana Antunovića uopće i nisu imali svoje književnosti, a i danas su rijetki oni, koji poznaju bunjevačko-šokačke pisce XVII. i XVIII. stoljeća. Kad se govori ili piše o našoj književnosti, spomene se par najnovijih imena, i time je predmet obično iscrpen.

A u stvari nije tako.

Na osnovu podataka, kojima do sada raspolazemo, možemo reći, da naša književnost pomenutih stoljeća ne zaostaje za onodobnom književnošću bačkih Srba ni brojčano, niti po kakvoći. Na neka imena čak možemo s ponosom pokazati kao na preteče Ljudevita Gaja i Vuka Stefanovića Karadžića.

A što su ta imena do danas nepoznata, svakako krivica nije na njima.

Kada mi danas podižemo veo sa bunjevačko-šokačkih pisaca, ne ćemo reći, da ih prikazujemo javnosti u punom broju i sa svim njihovim djelima. Jer osim imena, koja iznosimo, imademo ih još dosta, koja nas uporno uvjeravaju, da su ih nosili naši pisci.

Pa ipak, mi ih za sada ne usvajamo kao naše iz razloga, što se ne zadovoljavamo samo vjerojatnošću. Tražimo sigurnost. A nju je teško naći ondje, gdje je ime naše, ali nas drugi kriterij kao mjesto rođenja, djelovanja, smrti, jezik, kojim se dotični pisac služio, ostavljao u dvojbi. Kad bismo svakoga pisca, koji ima naše hrvatsko prezime, bez daljnijega ubrojili među naše, često bismo se i prevarili, jer je, naročito u XIX. stoljeću, dosta česta pojava, da se Hrvati iz Bačke pomadžaruju.

A nama radeći na ovome djelu nije bio cilj uveličati bunjevačko-šokačku književnost gomilajući neprovjereno ime do imena, prisvajajući si i takve pisce, koji su imali samo hrvatsko ime, a osjećaj im je možda hrvatstva posve tudj, ili su pak stvarno bili Hrvati, ali se je njihovo mjesto rođenja nalazilo izvan granica Dunava i Tise. Iz prekodunavlja uzeli smo samo rođene u Budimu. (Iznimke su samo Đuro Arnold i Dr. Mihovil Katanec, koji su se s nama posve saživjeli.)

S toga razloga ostavili smo po strani imena: Alagića Antuna, Ambrozovića Bele, Aurifabera Mihajla, Barilovića Ljudevita, Brnjaković Josipa, Bogišića Mihajla, Černovića Franje, Černovića Dimitrije, Latinović Bene, Lasković Adama, Mihelić Ivana, Mikošević Josipa, Landović Stjepana, Hegeduš Josipa i Belošić Valenta.

Žao nam je, što ih mimoilazimo, ali se nadamo, da će se naći sposobniji pregalaca, koji će osvijetliti i njihov život i rad. Pogotovu se tome nadamo sada, kad ovim djelom ukazujemo put, koji će do toga dovesti.

Bit će ih sigurno, koji će prema ovoj bibliografiji suditi, da je bunjevačko-šokačka književnost slaba i neznatna. Mi im međutim ne bismo dali uza pravo. Treba naime držati na pameti, da ovo nije bibliografija jednoga naroda; ovo je bibliografija samo jednoga kraja, jednoga plemena, koje je živjelo i stvaralo odijeljeno državnom granicom od matice zemlje Hrvatske; ovo je bibliografija jednoga hrvatskoga plemena, koje u svojoj povijesti nije gotovo nikada imalo pravo na svoje hrvatske škole – ni pučke; ovo je bibliografija jednoga hrvatskog plemena, koje su vlastodršci svim sredstvima nastojali odnarediti, a ono se nije dalo.

U ovoj su bibliografiji samo oni bunjevačko-šokački pisci, koji su sa teritorija između Dunava i Tise. A Šokaca imade i u Baranji.

Ove činjenice stavljaju cijelo pitanje u jedno sasvim novo svijetlo. I mi pomalo postajemo ponosni, što smo u teškim prilikama, vječito ugnjetavani, dali sve ono, što ova bibliografija pokazuje.

Dobrohotni će čitatelj pri ocjeni ovoga djela imati na umu, da je ovo samo 'Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata' kojemu je jedini cilj pripremiti put i poslužiti trudbenicima na polju kulturne povijesti Hrvata u ovim stranama.«

Činjenice i kriteriji

U svojem programatskom predgovoru Ivan Kujundžić je, u kratkim crtama, rekao sve – naveo je razloge objavljivanja i namjeru djela, povijesne kontekste izostanka ovakvoga djela do njega, temeljne činjenice do kojih je u istraživanju došao, kriterije za uvrštenje autora, prijemne s kojima se suočio i način na koji je dio razriješio, te izazove koji stoje istraživačima nakon njega, izazove koji su i danas aktualni.

Kujundžićeva bibliografija ima značajku opće, nacionalne, regionalne i opisne, premda kriteriji obradbe nisu uvijek dosljedno realizirani. Ona donosi popis od 582 djela poredanih abecednim redoslijedom prezimena autora (ukupno 525 djela 124 autora + 57 djela čiji autori nisu poznati). Osim naslova, mjesta i godine izdavanja, većina odrednica prati i nekoliko dodatnih informacija (npr. format, broj stranica, opisno pojašnjenje...), no također ne uvijek dosljedno. Usto, knjiga sadrži i korištenu literaturu (str. 7-9) te popis nakladnika (77-78).

Ta je građa, sadržajno promatrano u velikoj mjeri, kasnije inkorporirana u Kujundžićevu drugu, građom bogatiju i opsežniju bibliografiju, objavljenu dvadesetak godina poslije, čiju objavu Kujundžić, zbog smrti, nije uspio dočekati. Riječ je o djelu naslova *Bunjevačko-šokačka bibliografija : prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* (Rad JAZU, 355, Zagreb, 1969.), koja također ima sve gore navedene značajke vrste bibliografije. Ona kronologijskim redoslijedom bilježi, istina opetovano ne uvijek dosljedno i cjelovito, tiskovine koje su Hrvati u srednjem dijelu ugarskoga Podunavlja objavili od druge polovine 17. stoljeća, točnije 1683., pa do 1968.

Kujundžić je sada u njoj zabilježio 624 bibliografske jedinice, putem kojih su obrađene knjige, godišnjaci, ali ovoga puta i periodika, glasila te tiskana glazbena djela, što su neposredno povezana s bunjevačkim i šokačkim Hrvatima. Istina, nisu obrađena sva djela koja bi se mo-

gla ubrojiti u tako određen predmet (npr. izostavljeni su **Josip Pašić, Mara Malagurski Đorđević, Josip Klarški, Pavao Bačić, Lazar Merковиć**). Pa ipak, bez obzira na moguće druge slabosti, koje su također ističane, ona je do danas svojim vremenskim i količinskim obuhvatom ostala najopsežnije bibliografsko djelo i tako nezaobilaznim vrelom za istraživanje kulturne povijesti podunavskih Hrvata.

Važnost bibliografskih prinosa

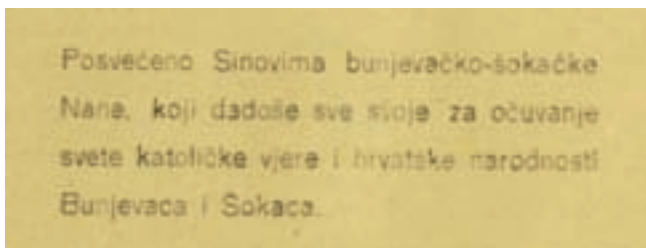
Kada je riječ o prosudbi prinosa Ivana Kujundžića povijesti bibliografskih nastojanja u podunavskim Hrvata, na temelju iznesenoga razvidno je, čini se, sljedeće. Kao prvo, Kujundžić je autor prve opće bibliografije bunjevačkih i šokačkih Hrvata, objavljene u Subotici prije 75 godina. Time je postavio ne samo temelje za sve buduće bibliografe koji će djelovati na tome planu već je sačinio i prvi ozbiljni inventar knjiške popudbine ovdašnjih Hrvata. Kao drugo, njegovi su radovi, ukoliko ih se promatra po kriterijima složenosti i opsega, najveći bibliografski prinosi u mjesnoj kulturnoj povijesti Hrvata u Vojvodini. Kao takvi, oni su nezaobilazna literatura u istraživanjima zavičajne povijesti za sve, što se da vidjeti iz gotovo svakoga rada koji se bavi zavičajnom kulturnom poviješću.

Važno je naglasiti kako je Kujundžić ustvrdio određena načela kada je riječ o tome što sve može biti dio jedne regionalne, nacionalne i opće bibliografske prakse u podunavskim Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, što će se kasnije, bez obzira na moguća osporavanja, morati uvažavati. Naime, u njegovim su bibliografijama

djela *etničkih Hrvata* bez obzira pišu li na hrvatskom književnom jeziku ili ne, a drugi je kriterij *mjesna* pripadnost – autor mora potjecati s ovoga područja ili, ako je podrijetlom s nekog drugog, morao je objaviti djelo ovdje. Međutim, prigovarano mu je da je nekritički uvrštavao pojedine osobe koje nisu Hrvati, kao i da je iz svojih bibliografskih radova isključivao one Hrvate koji su pisali na srpskom standardu, što napose vrijedi za one koji su objavljivali svoja djela nakon Drugoga svjetskog rata.

Na koncu, s vremenske distance od 75 godina od prve bibliografske monografske publikacije, mogu se ustvrditi i dvije veoma važne posljedice Kujundžićeva bibliografskoga rada po ovdašnju hrvatsku kulturu. Kao prvu navodimo kako je nakon njega uslijedio razvoj ukupne bibliografske prakse. Također, Kujundžićev bibliografski rad utjecao je i na razvoj svijesti da se pristupi izradi kritički utemeljene, a opće, nacionalne i regionalno kriterijski određene bibliografije podunavskih Hrvata, što je zadaća koja još uvijek nije ostvarena. Riječju, Kujundžićeva bibliografska djela bila je i ostala temeljna inspiracija za svakoga kome je stalo do razvoja kulture Hrvata u Vojvodini.

Tomislav Žigmanov

Restauracija župnog doma

Dio obnove graditeljskog naslijeđa Srijemskih Karlovaca

U Srijemskim Karlovcima u tijeku je obnova vanjskog dijela župnog doma, koji se nalazi neposredno uz župnu crkvu Presvetoga Trojstva. Dio je to radova na obnovi cjelokupne centralne gradske zone, a uz župni dom pod skelama i iza zaštitnih građevinskih cerada nalazi se i ulično pročelje Patrijaršijskog dvora i Saborne crkve sv. Nikole, susjeda dvaju objekata Katoličke crkve na središnjem gradskom trgu Branka Radičevića.

Radovi

Projektom sanacije, restauracije i rekonstrukcije vanjštine župnog doma obuhvaćeni su radovi na svim vanjskim dijelovima zgrade, sanacija zidane ograde i zamjena krovnog pokrivača, te djelomične krovne građe. Imajući u vidu da su na uličnom pročelju sačuvani originalni elementi i da prigodom detaljnog arhitektonsko-tehničkog snimanja objekta nisu uočene promjene originalnih elemenata (osim dva prozora), svi planirani radovi će, po izvedbenom planu, poštivati zatečeni izgled i dimanzije te gabarite građevine kako bi se očuvala arhitektonska kompozicija, njezini detalji, materijali i sklopovi. Planira-

na je zamjena novougrađenog uličnog prozora, zatvaranje naknadno otvorenih neadekvatnih okana na zadnjem pročelju i uklanjanje doksata na prvom katu i otvaranje originalnih otvora na zadnjem pročelju koji su prepoznatljivi kao naknadno zazidane površine. Sanacija krova podrazumijeva zamjenu krovnog pokrivača dijelom ili u potpunosti, što će se utvrditi nakon skidanja crjepova, te postavljanje ravnog *biber* crijeva istih dimanzija i oblika kao što je originalni.

Radove na obnovi župnog doma, kako nam je rečeno u kabinetu predsjednika Općine **Saše Stojkečića**, financira Općina Srijemski Karlovci sredstvima iz projekta Fonda za obnovu kulturno-povijesnog naslijeđa i poticanja razvoja Srijemskih Karlovaca. Vrijednost radova je 15.949.377 dinara (s PDV-om). Investitor, sukladno ugovoru s Općinom, je župa Presvetog Trojstva. Radovi su započeti 1. ožujka, a planirano je da budu završeni 30. studenog ove godine. Nadzor radova također obavlja predstavnik župe, a posao se odvija u suradnji sa Srijemskom biskupijom.

Realizaciju ovog projekta prati i kontrolira Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama. Pomoćnik pokrajinskog tajnika **Goran Kaurić** kaže da je »interes Tajništva da se obnova objekata i naslijeđa poviješću bogatih

Srijemskih Karlovaca pomogne u cilju restauriranja i proširenja njihove funkcije».

»Iz tog razloga je pokrajinska Skupština nedavno i usvojila prijedlog da bude predlagač Zakona o obnovi kulturno-povijesnog naslijeđa i poticanju razvoja Srijemskih Karlovaca, koji za to daje kvalitetniji okvir«, dodaje Kaurić.

Star više od dva stoljeća

Župni dom u Srijemskim Karlovcima sagrađen je početkom XIX. stoljeća pokraj istoimene crkve iz 1768. godine. Crkva, pak, ima bogatu povijest, budući da je na mjestu i sadrži pojedine elemente iz građevine benediktinske bazilike iz XVI. stoljeća, mnogo prije formiranja sadašnje gradske jezgre. Od ljeta 2015. godine u njemu nema stalnih stanovnika, budući da službu svećenika u Karlovcima, u svojstvu župnog upravitelja, obavlja preč. **Marko Loš**, dekan i župnik župe sv. Roka u Petrovaradinu. Ipak, prostor župe je od iznimnoga značaja za karlovačku župnu zajednicu, u kojoj su većina vjernika Hrvati. On je jedan od mnogobrojnih sakralnih objekata unutar ove cjeline koji pripadaju katoličkom i hrvatskom naslijeđu. Tu su još i kapela Gospe od mira, kapela sv. Jakova na Magarećem brdu, rodna kuća **Ilije Okrugića Srijemca** te nekoliko križeva krajputaša i zavjetnih kapelica.

Župna crkva i župni dom nalaze se u granicama zaštićenog kulturnog dobra, prostorno kulturno-povijesne cjeline Gradska jezgra Srijemskih Karlovaca, koja se nalazi u Centralnom registru nepokretnih kulturnih dobara Republike Srbije. To je jedan od razloga zbog kojih se, u smislu povećanja turističke atraktivnosti, općinske strukture nadaju da će započeti projekt restauracije povijesne graditeljske baštine privući i veću pozornost turista.

Marko Tucakov

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ljubav i kršćanski život

O ljubavi se u modernom svijetu mnogo govori, ali kao da je sve manje ima. Često se zapitamo gdje je ljubav u međuljudskim odnosima, kada slušamo i gledamo što se sve oko nas događa. Skeptici će reći da ljubavi nema, ili je dobro skrivena, međutim Isus poručuje upravo suprotno. A oni koji je trebaju učiniti vidljivom u svijetu nisu nitko drugi nego mi – kršćani.

Zapovijed ljubavi

Evangelist Ivan mnogo govori o ljubavi u svome evanđelju i u svojim poslanicama. Ljubav je nešto bez čega čovjek ne može živjeti, jer mu je potrebno i da voli i da bude voljen. Ako je u ljubavi uskraćen, to se odražava na njega te postaje nesretan, a zbog toga i loš. Stoga je ljubav tema koja je uvijek aktualna. Međutim, Ivan prenosi Isusove riječi koje nas mogu zbuniti: »Ovo vam zapovijedam: da ljubite jedni druge« (Iv 15,17). Može li se ljubav zapovijediti? To je nešto što dolazi iznutra i čovjek nema nad tim kontrolu. Ipak, Isus nam zapovijeda da ljubimo jedni druge. Njegovu zapovijed ne možemo uzeti izolirano od svega onoga što je prije nje rekao. Prije nje nas je podsjetio što je učinio za svoje učenike: »Kao što je Otac ljubio mene, tako sam i ja ljubio vas«... »Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!« (Iv 15,9.12). Tako shvaćamo da nas Isus zapravo želi podsjetiti da je ljubav životna veza Oca i Sina, na jednoj, te Sina i onih koje mu je Otac dao, na drugoj strani. Stoga je posve logično da samo ona može jamčiti pravo zajedništvo učenika.

Ivan u poslanici temu ljubavi razvija i dalje, ističući da je ona božanskog podrijetla, jer Bog je sama ljubav. »Ljubljeni! Ljubimo jedni druge jer ljubav je od Boga; i svaki koji ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga. Tko ne ljubi, ne upozna Boga jer Bog je

ljubav.« (1Iv 4,7-8). Ovo je najkraća i najbolja definicija Božje biti koju nam daje Sveto pismo: »Bog je ljubav.« No, to nije rečeno u sklopu učenja o Bogu već o čovjeku i njegovom ponašanju. Ako zapovijed ljubavi proizlazi iz same biti Boga koji ljubi čovjeka, onda ta zapovijed nije samo neki dodatak vjeri nego je ona njezin sadržaj.

Isusovi prijatelji

Isus zna da se ljubav ne dokazuje tek nekim trenutačnim izljevima osjećaja, već vjernošću ljubljenoj osobi. Stoga je ljubav učenika prema Isusu očitovana vjernošću njegovim zapovijedima i spremnošću te zapovijedi vršiti. Koliko su njegova očekivanja od učenika velika govori i činjenica da ih naziva prijateljima: »Vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga« (Iv 15,15). Iz iskustva znamo da prijateljstvo obvezuje. Za prijatelja uvijek moramo imati vremena, razumijevanja, pažnje. Upravo to Isus očekuje od svojih učenika, a to je ono po čemu će oni donijeti rod u ovome svijetu, po čemu će svi poznati da su njegovi učenici. Spoznaja da je Isus prije ljubio njih i da ih je nazvao svojim prijateljima je pokretačka snaga učenicima da se ne boje svojih ljudskih granica i slabosti, jer će ih Isus u svemu pratiti, oprostiti im i pomoći da nastave kao njegovi prijatelji.

I mi smo Kristovi prijatelji koji se trebaju oduševiti njegovom zapovijedi ljubavi i tu ljubav učiniti vidljivom u svome svakodnevnom djelovanju. Na nama je da ljubav ne postane i ne ostane tek neka otrcana riječ iza koje ne stoji ništa. Po nama je svijet treba upoznati i osjetiti. No, bez povezanosti s Kristom nemamo što pružiti svijetu, a po njemu postajemo svjedoci njegove ljubavi. To je životni program, a ne tek trenutno raspoloženje.

Neobična kolekcija Gyule Dietricha

Muzej SLOVA

Prva tiskara u Subotici otvorena je 1844. godine, a 117 godina kasnije Subotičanin **Gyula Dietrich** krenuo je u Zagreb na tiskarski zanat, kako bi izučio za ručnog slovoslagača. U tom poslu zadržao se 17 godina, a isto toliko radio je kao srednjoškolski profesor. Iako je odavno izašao iz tiskare, Dietrich još s ponosom čuva zavidnu kolekciju koja podsjeća na nekadašnji tiskarski zanat koju je on sam nazvao *Muzej slova*.

Kada je trebalo birati zanimanje Dietrich se između petogodišnje učiteljske škole i tiskarskog zanata odlučio za ovo drugo, a prevagnulo je to što je poslije trogodišnjeg školovanja mogao steći zvanje šegrta i zaposliti se.

»Na školovanje za ručnog slovoslagača krenuo sam 1961. godine, a poslije izučenog zanata posao sam dobio u Subotici u gradskoj tiskari, koja je poslije postala Grafički zavod *Panonija*. Poslije nekoliko godina završio sam Višu grafičku školu u Zagrebu. Zavolio sam taj posao i danas sa 75 godina mogu reći da bih ga ponovo radio. Radilo se tada drugačije nego danas. Naslove u novinama radili smo ručno dok su se tekstovi slagali na strojevima. Za prijelom jedne novinske stranice trebala su dva sata. Prelamači su se zvali meteri. Bila su četiri prava metera i uz njih jedan koji je doradivao. Srednje strane novina radio je glavni meter. Tako sam i ja počeo, kao pomoćnik«, priča Dietrich, koji je 1969. godine objavio Monografiju *125 godina štamparstva u Subotici*.

Dio nekadašnjeg načina pripreme i tiskanja Dietrich je sačuvao u svom *Muzeju slova*, a među njima je i slog *Hrvatske riječi*.

Gyula Dietrich ima i zavidnu kolekciju starih fotografija Subotice, a tu kolekciju nazvao je *Arhiv Dietrich*. U tom osobnom arhivu stare su fotografije Subotice koje je snimio Gyulin otac **Jullius**. Po struci cipelar, zaljubljenik u fotografiju, već od prve plaće kupio je fotoaparat, pa su zahvaljujući njemu ostali trajni foto zapisi nekadašnje Subotice. Obitelj Dietrich

je u Suboticu došla 1906. godine iz Rumunjske, iz Brašova. Gyulin djed **Jo-han** došao je u Suboticu kao kemičar u tvornicu *Klotild*. Njegov sin Julius, zaposlit će se kao cipelar, a unuk Gyula okrenuo se tiskarskom zanatu.

»Moj otac bio je običan cipelar, ali je bio zaljubljenik u fotografiju. I ne samo da je fotografirao već je i sam razvijao filmove i izrađivao fotografije«, kaže Gyula koji svoju arhivu fotografija rado prikazuje u javnosti.

Z. V.

Piše: Katarina Korponaić

Kuća za zdravlje

Ubedekeru *Subotica i kupalište* **Palić** iz 1928. godine, čiji je autor inženjer **Kosta Petrović**, tada šef gradskog građevinskog odjela, detaljno su prikazane sve institucije, tvornice i ostali bitni segmenti života grada i okolnih sela, uključujući i zdravstvenu zaštitu. Nabrojane su bolnice, specijalizirane ambulante i naveden popis s imenima 74 liječnika u Subotici, članova strukovne komore (dio popisa iz 1928. godine je u prilogu). Postojali su gradski kvartovni liječnici: za I. i II. kvart to je bio dr. **Joso Čović** (u Ulici Paje Kujundžića 36, danas braće Radića), za III. i IV. kvart dr. **Mileta Đuričić** (Beogradski put 58), za V. i VI. kvart dr. **Bela Ostrogonac** (Harambašićeva 8) i za VII. i VIII. kvart dr. **Kosta Plavšić** (Paje Kujundžića

14). Na pustarama, kako se u to vrijeme nazivala okolica grada, liječnici su bili: dr. **Veljko Bjeladinović** u Žedniku broj 101, dr. **Jovan Crnković** u Donjem Tavankutu broj 418 i dr. **Árpád Kosztolányi** u Šupljaku broj 34.

Spomenuti dr. Kosta Plavšić je i radio i stanovao u

kući u centru grada, u Ulici braće Radića 14, tada Ulici Paje Kujundžića, a to je poslije bezmalo stoljeća poznato zahvaljujući tome što je sačuvan projekt adaptacije ovog objekta iz 1926. godine (Povijesni arhiv Subotica; F: 47.1689. odl.409/1926.). Adaptaciju jednokatnog objekta s ambulantom za liječnika, čekaonicom za pacijente, pa čak i prostorom za liječnički laboratorij, sve u prizemlju, i obiteljskim stanom na katu, projektirao je poznati arhitekt **Gyula Vály**.

6. Dr. Blum Vladislav, Trnbićeva 2. - Tel.: -	35. Dr. Malolev Dušan, Trg Cr. i Met. 3. - 7-54.
7. - Čalik Blažo, Trg Cr. i Met. 6. - 66.	36. - Marčetić L. Palić, Horgoški put 71. - Tel.: -
8. - Čović Josip, P. Kujundžića 36. - 1-91.	37. - Marković D., Park Kr. Petra 1. - 6-07.
9. - Čeković I., Dol. Tavankut 418. - -	38. - Martinis Josip, Trg Cr. i Met. 3. - 8-02.
10. - Deneberg St., Kr. Aleksandra 4. - -	39. - Meroy Bela, Dunav, Art. Puka 5. - -
11. - Đuričić Mileta, Beogradski put 58. - -	40. - Mezei Ivo, Zrinjski trg 17. - 2-15.
12. - Dolenski Vukobrat, Karadžićeva 6. - -	41. - Mezei Stjepan, Cara Dušana 6. - 6-93.
13. - Fekete Vladislav, Zagrebačka 14. - -	42. - Mezei Ladislav, Zrinjski trg 17. - 2-15.
14. - Fogel Božo, Kr. Aleksandra 4. - -	43. - Miladinović B., P. Kujundžića 12. - -
15. - Frenki A., Trg Cirila i Metoda 3. - 2-11.	44. - Munk Artur, Save Tekelije 29. - 1-07.
16. - Gahur Artur, Park Kr. Petra 7. - 1-03.	45. - Neć Vladislav, Karadončev trg 2. - 6-80.
17. - Heisler Zoltan, Sokolska 9. - 4-06.	46. - Ostrogonac Bela, Harambašićeva 8. - 3-87.
18. - Herman Drag., Krupčevićeva 1. - 7-34.	47. - Pavlović Mileta, Pozorina 2. - -
19. - Hla David, Jarićeva 13. - 6-74.	48. - Perazić Božidar, I. Antunovića 3. - 5-97.
20. - Jaković Ivan, P. Stenmajerova 22. - 1-39.	49. - Plavšić Kosta, P. Kujundžića 14. - 5-04.
21. - Jeremić Blažo, Dr. Drž. Žel. - -	50. - Radešić Matija, Karadončev trg 7. - 39.
22. - Kamenj Lajoš, Fruškogoranska 21. - 6-91.	51. - Ristić Aleksa, Vilimova 34. - 5-71.
23. - Klein Adal, Zrinjski trg 11. - 4-14.	52. - Režek Ivan, Jelačićeva 1. - 2-68.
24. - Klein Andrija, Oslobođenja 12. - 2-36.	53. - Ristić Ljud., Trg Cr. i Met. 10. - 5-54.
25. - Klein Blanka, Zrinjski trg 11. - -	54. - Rukavina Josip, Bagrovčeva 9. - -
26. - Kohn Mirko, Palićeva 11. - -	55. - Sano Gavro, Sokolska 2. - 5-66.
27. - Kosić Josip, Šupljak 34. - -	56. - Segi Franjo, Palićeva 9. - -
28. - Kovac-Srlika M., Zrinjski trg 2. - 2-10.	57. - Selalić Mirko, Jelačićeva 7. - 5-55.
29. - Krmpotić D., P. Kujundžića 32. - -	
30. - Kring David, Krupčevićeva 6. - 6-76.	
31. - Litman Stjepan, Sokolska 4. - -	

Jagnjed

Ranih osamdesetih godina prošloga stoljeća, jednog popodneva, dotrčala su mi djeca s ulice i uzbuđenim glasom saopćila:

– Mama, stari komšije naložili vatru na po pridnjega dvora. Kuvu ručak na sađaku. Svi držu u krilu nike drvene zdilice, a njev dida proba jilo drvenom kašikom.

– A, i svi sidu na stolčića udubitima ko zdile. Iste su ko naše što je napravijo stari ka je bio mlad.

Naši susjedi su tada imali osamdeset i više godina i često su za ugodnoga vremena ovako ručavali uz neke dijelove pribora za jelo podsjećajući se na djetinjstvo.

Ljudi su ranije mnogo koristili drvo s fotografije za izradu kućnih posuda za jelo, za održavanje osobne higijene, korita za pranje rublja, velike zdjele za miješenje tijesta za kruh, posude za hranjenje stoke i peradi. U domaćinstvima su se izrađivali razni predmeti: lopate, žarači, drvene vile, male stolice, klupe, igračke, tkalački stanovi (i alati koji im pripadaju), tragači, *taličke* (zatvoreni tragači za prenošenje pijeska, zemlje i blata) i mnogi drugi predmeti. Većinu njih su izrađivali muškarci. Nije bilo obitelji koja nije imala makar jednu mušku glavu koja se bavila obradom drveta. Prorjeđivalo se po uputstvima šumarskih inženjera i tehničara kao i običnih ljudi uposlenih u šumarstvu. Šuma je značila život. Ne samo da se koristilo njeno drvo već su se u njoj čuvali i svinji koji su slobodno puštani da se hrane žirom i svim ostalim što je u njihovom »meniju« ishrane.

Skoro se sudarih s ovim neobičnim drvetom snimljenim 21. 3. ove 2021. g. na obali Dunava 6-7 m od same obale, na kojoj u prvom pojasu rastu vrbe, a zatim topole, jaseni, gdje koji bagrem i jablan. U prvom trenu pomislih kako kora ovog drveta liči na ovčije runo i istovremeno se začudih što ovakvo drveće ne zamijetih odavno na čestim izletima na obali rijeke. Drvo je kvrgavo i ikričavo baš poput runa. Suputnik mi reče da se drvo u narodu zove »jagnjed«. To je crna topola (*Populus nigra*), koja ako joj

se dopusti, može živjeti i sto godina, a nekada čak i do 300. Po opsegu stabla se vidi da je vrlo stara. Pitam se je li dobila ime jagnjed po svome izgledu ili što je njeno drvo izuzetno podatno za obradu kao jagnje koje se predaje na milovanje. Dok raste i razvija se, istjera puno izdanaka koji se na kraju sami od sebe prorijede, a na njihovim mjestima izbijaju kvrge.

Od ovakvih masivnih stabala danas se izrađuju namještaji, prava umjetnička djela začuđujuće ljepote boja od blijedo žute, žute, do svijetlo smeđe i vrlo tamne, kao i iznenađujuće zanimljive strukture, a sve u sprezi majstora tesara i uznapredujuće, usavršene tehnike. Drvo se siječe zimi kada je protok sokova znatno umanjen ili zaustavljen. Obraduje se ubrzo, jer ako se čeka sušenje, postalo bi vrlo tvrdo i ne bi moglo dati zamišljeni, željeni rezultat.

U ranija vremena su se izrađivala korita, kako za ljudske potrebe tako i za šurenje svinja na kolinjima. U ovome su bili vrlo vješti, rekla bih pravi virtuozi, Romi. Pojedinci su baveći se ovim poslom osiguravali sredstva za život mnogočlanih obitelji. Od njih desetak u Sonti sada je još na životu samo jedan, koji ima preko osamdeset godina. Naravno, prije su i alatke bile vrlo jednostavne, ali od mnogih korita koja imaju danas i sto godina još uvijek služe svrsi. U blizini gdje sam fotografirala ovo drvo pronašli smo još nekoliko ovakvih gorostasnih starina visokih možda i trideset metara. Nadam se da će biti iskorištena na najbolji mogući način, a ne za ogrjev.

Ruža Silađev

Republičko natjecanje muzičkih i baletnih škola Srbije

Uspjeh tamburaša

Republička natjecanja zajednice muzičkih i baletnih škola Srbije je u tijeku. Počelo je 23. travnja i traje mjesec dana tijekom kojih će se redati natjecanja u glazbi i baletu. Među brojnim malim i velikim natjecateljima sudjelovali su i tamburaši, koji su i ovoga puta ostvarili zavidan uspjeh.

Svi oni natjecali su se u određenim kategorijama u zavisnosti od uzrasta, te u dvije poddiscipline E-prim i A-basprim.

Rezultati su sljedeći:

E-prim

II. kategorija

Viktor Tucakov, Novi Sad – 3/2 nagrada, klasa **Galina Subotin**

III. kategorija

Matija Ivković I Vandekić, Subotica – 1/4 nagrada, klasa **Vojislav Temunović**

V. kategorija

Marko Jovanović, Sombor – 2/1 nagrada, klasa **Marko Parčetić**

Strahinja Segedinski, Subotica – 2/2 nagrada, klasa **Milan Pridraški**

Marko Kolović, Sombor – 2/3 nagrada, klasa **Marko Parčetić**

A-basprim

III. kategorija

Iva Molnar, Subotica – 1/2 nagrada, klasa **Mira Temunović**

IV. kategorija

István Szakács, Subotica – 1/2 nagrada, klasa **Sonja Berta**

V. kategorija

Magdalena Temunović, Subotica – 1/1, nagrada – laureat (100 bodova), klasa **Mira Temunović**

Marko Kujundžić, Subotica – 1/3 nagrada, klasa **Mira Temunović**

Ivan Ivanković Radak, Subotica – 1/4 nagrada, klasa **Sonja Berta**

David Antunić, Sombor – 2/1 nagrada, klasa **Marko Parčetić**

Stefana Lazić, Subotica – 2/3 nagrada, klasa **Mira Temunović**

Ž. V.

Sve se može kad se hoće

Jedna od natjecateljica u proteklih pet godina je i **Iva Molnar**, učenica 8. razreda cjelovite nastave na hr-

vatskom jeziku OŠ *Matko Vuković*, a ujedno i učenica VI. nižeg razreda Muzičke škole u Subotici. Iva svira tamburu, A-basprim u klasi prof. **Mire Temunović** već sedam godina, a u Muzičku školu je krenula još kao predškolac. Do sada je imala brojne zapažene nastupe, te je osvojila i nekoliko nagrada, i to uvijek neko od prvih mjesta.

Pred Ivom je upis u srednju školu, a želja joj je upisati Gimnaziju *Svetozar Marković* – opći smjer, te usporedno i srednju Muzičku školu – smjer muzički izvođač-tambura.

»Natječem se od I. nižeg razreda i do sada sam uvijek osvojila neko od prva dva mjesta. Za sada nemam neke planove za dalju budućnost, jer sam sada zaokupirana upisom u srednju školu. Idem korak po korak. Oduvijek sam željela svirati tamburu i drago mi je da sam to i uspjela ostvariti«, kaže Iva, koja je ujedno i članica tamburaškog orkestra HGU *Festival bunjevački pisama*.

»Svirati u orkestru je poseban doživljaj, a osobito mi znači jer nas puno iz razreda iz osnovne škole ide skupa i u Muzičku školu i na orkestar. To je poseban osjećaj kada smo svi uvijek skupa i, osim sviranja, tu je i druženje i zabava. Kad pogledam godine unazad, imam osjećaj da su mi sve uspomene i putovanja vezane za orkestar i tamburu. Tambura je postala dio mene, nikada nisam imala krizu ili pomišljala na to da prestanem svirati. Sigurna sam da je tome pridonijelo i to što profesorica Mira Temunović s nama svima ima izuzetan odnos i sve nas uvijek drži na okupu. Ona nam je kao druga mama, te se njena riječ i savjet nikada nisu doveli u pitanje«, priča nam Iva.

Osim uspjeha s tamburom, Iva je i u osnovnoj školi uvijek bila skroz odlična, kako je rekla do sada, ali vjerujemo da će tako biti i na kraju ove školske godine. Kada vježba tamburu ili uči, kaže da nastoji biti posvećena i skoncentrirana na ono što radi, te tako stiže sve.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Petra Ivković Ivandekić**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 5. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: pjevam u župnom zboru
 VOLIM: praviti kolače, crtati, družiti se
 NE VOLIM: ljude koji lažu
 U SLOBODNO VRIJEME: vozim rolere, čitam, igram društvene igre
 NAJ PREDMET: svi
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: arhitektica

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene peme punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Krnjačevac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem 6 k. jutara polj. zemlje Tel.: 065/5747344.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prilica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormani, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »ECO FENIX B TEAM« d.o.o., Subotica, Gajeva br. 75, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Postrojenje za skladištenje neopasnog otpada«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-128/2021, a koji se planira na katastarskoj parceli 3235 K. O. Stari grad, u Ulici Gajeva, Subotica (46.100861°; 19.642865°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotna-sredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 12. 5. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 54	Pripadnik nacionalne manjine u Vojvodini	Starije kameno doba	Privatna brtva u Samoboru (Hrvatska)	Katarina od milja		Karal Naš izumi- telj Nikula 1886. -1943.	Grana filozofije	Neutron	Rusko žensko ime	Grad na sjevero- zapadu Španjolske	Zao, pogan, pokvaren	Rijeka, regijska oznaka	Čudovišta, zla bića, spodobe
Omogo- nika Pravoslav. Oriva				Kršćanski apologet iz 2. stoljeća Italija									
Ono što je rijetko, stvar iz prolosti								Mjesto u Hrvatskoj Reserve					
Neident. leteći objekt				Drevna država u Aziji								Reomir Legendar. kralj Sparte	
Original equipment manufact.				Tona	Lična karta			Kugle od tjest					
Koza (eng.) Marka am. revolvera					2 ista slova Loša osobina, nedostatak			Ante Nobilo			MIT, spjev Indijansko pleme u Floridi, US		
				Metar 23. slovo		Posuda za stizoj cvijeća	18. slovo	Upravni odbor	Školska klupa s naslonom	Southern Oscil. Ind. Grad u Californiji			
Ugijak Danska glumica													Fiktivni junak iz stripa i tima
Admin. Training Center				Nalica Urolani list papirusa, papira			Stm, uspravan Obrad Pijak						
3. slovo		Cesta (eng.)	Ođevni predmet Avan					Umjetnica ...Vall Osman Labe					
	Vista iskopa Hewlett - Packard				Godišnjak Web site za upotre- vanje								
Miška bića							Spud, nakupina pjeska Austrija					Simbol Zemlje Ograđeno mjesto	
Politička skupina								Grad na Krimu Kinesko glazbalo					
	Grčko žen. ime Završni po-ter u šahu						Program za grafičke kartice						
Oznaka za muški toilet		Dante Alighieri	Kemal D. Dio opreme za konja			Larry Laffer	5. samog. Selo u Srbiji		Sumpor	Ante Budimir	Rezervat Nummer (skr.)		Savet komunisti
Riječni otok				Grad u Albaniji Energija								South 1. slovo	
Mongolski vladar Timur 1336-1405									Zajednica muškaraca i žene				

RJEŠENJE

Vodoravno: K. CPC, ATEMAAGORA, RAHITET, LIPIK, NED, ASIRIJA, R. OEH, LK, NOGLE, GOAT, AA, AN, EP, COLT, M. SOL, RIE RASMUSSEN, ATC, NA, OKOANT, C. SAKO, ALIDA, ROV, SPOMENAR, HOBITT, LIDO, Z. PARTIJA, JALTA, DIWA, RADEON, M. KD, U. R. ADA, ELBASAN, S. TAMERLAN, BRAK.

Okomito: C. CRNOGORAC, HP, MAT, PALEOLIT, ROAD, DA, CROMATEC, GBR, AM, I. T. R. SVITAK, E. KATA, MAYA, THIDER, TESLA, SAKSUA, LT, ETIKA, M. OP, A. BA, N. R. UO, OL, RUAN, ALINA, SKARUA, S. GIJON, SOLEDDA, AB, OPAC, SEMINOLE, NRI, RI, LEONIDA, TOR, A. KREB, TARZAN, SK.

Petra Buljovčić, jedriličarka

Željela bih osvojiti naslov državne prvakinja

Pobjednica

Nakon šest održanih utrka na Prvosvibanjskoj regati na Paliću, Petra Buljovčić je osvojila prvo mjesto u svojoj natjecateljskoj klasi – Laser 4.7 djevojke.

Reful

Petra Buljovčić članica je jedriličarskog kluba Reful, koji je osnovan 2011. godine.

Učenica drugog razreda društvenog smjera subotičke Gimnazije **Petra Buljovčić** nastavlja obiteljsku tradiciju bavljenja jedrenjem i tijekom proteklih prvosvibanjskih praznika sudjelovala je na istoimenoj tradicionalnoj regati na jezeru Palić. Razgovor smo vodili u subotu, kada je zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta suspendirano natjecanje, ali je već sutradan jak vjetar išao na ruku svim natjecateljima u ovom lijepom, olimpijskom sportu. Sjedeći u ugodnom ambijentu caffe restorana Jedriličarskog kluba popričali smo o njenom aktualnom »vodenom« sportskom trenutku.

»Za moje bavljenje jedrenjem kriva je i zaslužna cijela moja obitelj. Svi su se bavili ovim sportom, a kada su moje sestre išle na natjecanja, ja sam, kao najmlađa, bila njihova svojevrсна maskota. No, protokom vremena došao je trenutak da i ja sjednem u čamac i nastavim obiteljsku tradiciju. Bilo je to na Ohridskom jezeru kada sam imala sedam godina«, otkriva nam Petra svoje početke.

Laser 4.7

Najmlađa članica jedriličarske obitelji Buljovčić trenutačno se natječe u klasi Laser 4.7 koja je među klasa između početničke Optimist i već znatno ozbiljnije Laser Radial.

»Ovo mi je posljednja godina u Laseru 4.7 i sljedeće godine prelazim u natjecateljsku konkurenciju Laser Radial. Laser 4.7 je klasa namijenjena mlađoj starosnoj dobi, a potom slijedi prelazak u jaču i zahtjevniju klasu Radial koja je prvenstveno namijenjena ženskom spolu. U biti, sve je u jedru i njenoj zahtjevnosti, jer za Standard klasu je potrebna i određena snaga, te vrsnija tehnika upravljanja čamcem.«

Prvosvibanjska regata

Tradicionalna jedriličarska regata koja se svake godine tijekom prvosvibanjskih praznika održava na Paliću ove

godine ima karakter i državnog prvenstva. Petra je sudionica u već spomenutoj klasi Laser 4.7 i pojašnjava nam program natjecanja.

»Natječemo se tri dana, jučer (petak) smo imali tri utrke jer su bili odlični uvjeti za jedrenje. Danas (subota), zbog nepovoljnih okolnosti i slabog vjetra, nismo uopće izlazili na vodu, a za nedjelju je prognozirano jak vjetar i bit će dobrih rezultata.«

S obzirom na situaciju s pandemijom kovida-19 svaki sport je doživio određene promjene u sustavu organizacije planiranih natjecanja. Kakva je situacija s jedrenjem?

»Prošla godina je zbilja bila pomalo kaotična i nepredvidiva, te su zbog zdravstvenih mjera brojna natjecanja bila otkazana ili suspendirana. Ove godine smo prvu regatu imali prošlog tjedna, također ovdje na Paliću, sada

je Prvosvibanjska, a za ostale ćemo vidjeti jer u ovom našem sportu sve ovisi ponajviše od vremenskih uvjeta. Prema aktualnom planu slijede regate na Golupcu, Donji Milanovac, Palić će zasigurno biti domaćin još nekih natjecanja.«

Trening

Petra živi na Paliću i to joj u velikoj mjeri olakšava organiziranje treninga i dolaske u Jedriličarski klub koji se nalazi u neposrednoj blizini Ženskog štranda. A kako je iz obitelji koja ima bogatu tradiciju i dugogodišnje iskustvo bavljenja jedrenjem, pred njom je lijepa budućnost u ovom sportu na vodi.

»Sada već možemo normalno trenirati, osobito vikendima, a nedavno mi je bio u posjetu i moj trener **Bane Erac**, koji živi i radi u Crnoj Gori. U nekoj uobičajenoj rutini izlazim najmanje tri puta tjedno na trening, naravno sve ovisi o snazi vjetra i važećim dnevnim uvjetima. Ukoliko je sve u redu, nakon izlaska na vodu slijede uobičajene vježbe, manevri, koordiniranje, startovi i svi ostali sastavni tehnički dijelovi koji su nezaobilazni dijelovi jedriličarskog sporta. Za dobru utrku je najvažnije imati dobar pregled situacije, a nakon starta sve vrijeme se mora voditi računa kako o sebi tako i o svojim protivnicima i njihovim trenutačnim pozicijama. Izuzetno je važno sve vrijeme držati visoku razinu koncentracije i biti pribran u svim kritičnijim situacijama. Mislim da u ovom trenutku imam potrebnu kvalitetu za osvajanje naslova najbolje djevojke u svojoj natjecateljskoj konkurenciji i željela bih biti državna prvakinja u klasi Laser 4.7. Ostaje mi da to i dokažem u svim predstojećim regatama.«

D. P.

POGLED S TRIBINA Kalkulacije

Nakon 32 odigrana prvenstvena kola pogled na tablicu 1. HNL nudi samo jednu, po svemu sudeći, sigurnu opciju. S obzirom na šest bodova prednosti i susret manje *Dinamo* je, realno, najveći favorit za obranu naslova prvaka Hrvatske. Sve ostalo, po pitanju konačnog plasmana je još u sferama brojnih kalkulacija. Konkretno govoreći, situacija se maksimalno zakomplicirala kako na vrhu tako i na dnu prvenstvene karavane. Krenimo redom.

Osijek je doma kiksirao protiv *Varaždina* (1:1), a promašeni penal **Miereza** u posljednjim trenucima susreta mogao bi biti presudan u oproštaju od borbe za naslov. Vrijedi zapisati kako ga je obranio **Horkač**, inače *Dinamov* igrač na posudbi. Zagrebački *modri* sigurno su prošli Koprivnicom (2:0) i rutinirano uknjižili nove bodove koji ih, ovakvim raspletom protekloga kola, najvjerojatnije vode do šampionskog trona. Ipak, status lje-

potice kola pripada jadranskom derbiju između *Hajduka* i *Rijeke* na Poljudu (3:2), ne toliko zbog pobjede *Splićana* i njihovog ponovnog povratka u borbu za europsku poziciju već zbog jedne prekrasne činjenice koja bi itekako mogla biti važna za budućnost hrvatskog nogometa. Talijanski strateg na klupi **bilih Tramezzani** odvažio se u prvu postavu protiv zahuktale *Rijeke* staviti dva golobrada juniora **Ljubičića** i **Biuka**. I pogodio u sridu. Prvi je genijalno asistirao petom za pobjednički pogodak **Kačanićlića**, dok je drugi mladac zabio vodeći pogodak, koji je ujedno i njegov debitantski u dresu matičnog kluba.

Na začelju se situacija maksimalno komplicira i mjesto na posljednjoj poziciji se mijenja iz kola u kolo. Trenutačni fenjeraš, nakon domaćeg poraza od *Gorice* (0:2), koja je osnažila svoju treću poziciju, je *Istra*, dok je *Lozomotiva* minimalnom pobjedom protiv *Šibenika* (1:0) konačno uspjela skočiti za stepenik više. No, u preostalim prvenstvenim kolima slijede daljnje kalkulacije u svezi svih mogućih pozicija. Jedno je sigurno: kvaliteta viđenog nogometa sve je viša i gledamo odličan nogomet na travnjacima 1. HNL.

D. P.

Narodne poslovice

- * Ne boj se sporog napretka već stajanja u mjestu.
- * Nitko se nikada nije izgubio na ravnom putu.
- * Oni koji ne uče iz prošlosti osuđeni su ponoviti ju.

Vicevi, šale...

Pijanac je na pregledu kod doktora.

– Zbilja ne mogu ustvrditi što Vam je. Mislim da je to zbog alkohola – kaže doktor.

A pijanac odgovara:

– Dobro, gospodine doktore, doći ću onda kad se otrijeznite!

Pričaju tri bake. Prva kaže:

– Ja volim turske serije, one imaju tužan kraj.

Druga kaže:

– Ja volim španjolske, one imaju sretan kraj.

A treća baka kaže:

– Ja volim indijske, one nemaju kraj.

Mudrolije

* Ponekad Bog uništava vaše planove, jer zna da ti planovi uništavaju vas.

* Ne zavisite ni od koga, jer vas čak i vaša sje-na napušta u mraku.

* Čime se pohvališ, bez toga i ostaješ. Sreća voli tišinu.

Vremeplov – iz naše arhive

Uredništvo *Zvonika*, 2003.

Iz Ivković šora

Ograde

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Jevo mene opet. Nikako nisam mogao spavati, pun misec a ja kugod vištica. Dedara mu njegovog, jesu li me to godine napopale jal šta mi je, probudim se pa se šunjam po salašu i čekam da svane. Sve se mislim da ću se oma uzet latit kakog posla, počelo je ranije i svanjivat. Jeto, niki dan sam se isto tako probudio u cik zore; privrćo se po krevetu te na livo te na desno, bole me krste, pa noga trne... Ta šta da vam divanim. Veli mi moj pajdaš Periša da je to cigurno od mladosti i da ne kukam zabadavad. Mislim se kako mi do sad kog andraka ništa nije falilo, a sad prišo šezdesetu pa oma sve kako ne triba. Moram se manit študiranja pa lipo nastaviti raditi. Čim pomislim na boleštinu, oma mi nije sasvim; kad izađem u avliju, sav se niki priporodim. Čeljadi moja, nikad neću moć svatit ovu mlađariju: čim se zaposle, oma navale na kredite i kupuju te stanove, kugod da njim dide nisu većinom odrasle na salašu. Dobro se kadgod divanilo o klompi što se potpapuči pa misli da je oma gospoja. Ta mante se ti škatuljica na više tavana. Pa ne vidite da čim naiđe kaka boleština jal nevolja a vi ste oma u apsu? Tili-ne tili, ne možete maknit iz stana. Mi borme lipo bar po avliji možmo kodor-govat. A tek ode u našim Ivković šoru: sve avlija do avlije, med svakim salašom ima vrataca pa lipo odemo čak u peti komšiluk! No, da budnem iskren, ja moram ovog lita ispopravljat ogradu. Sva mi se naerila od ove vitrine od gornjaka; tačke se izlomile i rasušile. Samo, moraću kandar metit drot. Nema ko više cipat na tačke, a ja nisam više vridan mavat velikim kalapačom i bubat po zaglavkima. Veli mi Joso da ima već nika mašina što sama cipa dračove na tačke, al to se mora platit a nisam baš pri novci. Jedino ovo što ćemo dobit po tridest eura, al to će samo zaklopiti razliku koliko je poskupila struja i voda. A porez što je poskupio! Neće poklopiti ni onaj drugi tal. No, doduše ko zna očel tog drugog tala i bit. Vidim da je metnut kamen temeljac za novu Rvacku kuću. Vele da će se tamo svit skupljat najviše. To je lipo, čeljadi moja, da će se smit skupiti više svita. Već smo se zdravo otuđili, ni ne poznamo se već koliko su nas s ovom bolom razjedinili. Kugod da su tili metit svako čeljade obaško u niku javnu ogradu, pa da ni s kim ne divani nit se druži. Ja bi zdravo volio da taki kuća budne još puno, nek se znade da su Bunjevci-Rvati tute odavno. Na priliku, jedna od najstariji kuća je Luke Sučića, prvog varoškog kapetana. Ona je u samom centru, nuz Staru crkvu, nje se niko ne laća malkoc opraviti a ta familija je fajin to zaslužila. No, neću se petljat u politiku, nisam ja za to. Ima ovi mlađi, pa nek se paštre da se naše sačuva, makar ovo malo što je ostalo, jal bolje kast što će ostat. Jel, koliko vidim, ko ode na školovanje od naši dice vrlo se nji malo vrati u našu lipu Subaticu. To bi se ovi varoški oci tribali sititi i promisliti zašto je to tako, da moždar štogod škripi odozgor. Ne biže dica zabadavad. Neg, čeljadi, toliko od mene. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Mostovi

Piše: Željko Šeremešić

Niki dan sam gledao ono sokočalo od televizije. Na njemu je bilo divana od jednom od najduži mostova u ovom dilu sveta. Nisam ni mislio da je to naš Pelješki most. Kad kažem naš, mislim da je svima Hrvatima u svitu drago da će u Hrvatskoj tako štagod napraviti. E, sade kad kažeš pravi most misliš da je tu sve i svakom jasno. No, prvo da se začudiš pravu ga niko drugi neg Kinezi. Došli s druge strane sveta i bili najjeftiniji kad su pogađali posov. Mislim se ima li mlogo pa su vala vridni i pametni kad mogu tako štagod dugačko od dvi iljade četirsto meteri izmisliti a i napraviti, i to za četiri godine. Koliko sam čuo, bilo u početku povika na nje, šta će nam oni i kud baš oni. Ali brzo su ti mali Kinezi zapuili usta nevirnicima. Da ne poviruješ: sve doneli brodovma. Sam bušu, meću i sastavlju. I sve to na morju. I kad duše i pada i kad su veliki talasi. Oni radu i na danu i noćom. Ne bi to bilo mene ništa čudno da u našem selu kojeg kadgod od milošte zovu »Selo na sedam Dunava« krenili praviti, obnavljati i rekonstruirati, kako se moderno kaže, naš najduži most. Neću reći ni na kojem mistu, ni na koje vode, ni koliko je dugačak, ni od čega. Neću reći ni od kade ga ni bilo. Ni da smo se kompom morali patiti da pridemo. Ništa neću kazati od tog pa da još budem kriv što ne divanim istinu, da ne bi rekli da lažem ili moderno kazano, dajem »lažne informacije«. Danas nikad ni sigurno šta je istina. Danas jeste, a možda sutra i nije.

Žo mi što od matoroće ne mogu skočiti na morje, oprati noge u morju i viditi kako tamo posov ide. No, zato sam redovno išo viditi kako napreduje ovaj »naš most«. Oma da kažem da se na početku ko u svakom poslu oma pojavio problem. Tribalo je nać čiji je most. I tu je debelo zapelo. Niko ni tioda bude njegov. Pa onda se spram tog tribalo i odrediti ko će ga praviti. I kad se to posli dužeg vremena našlo krenilo se. Narodu bilo lakše misleći da će sad it sve ko po loju. No, kad sam prvi put vidio kako to sve ide uplašio sam se. U početku izgledalo ko sigranje od pravljenja mosta. Ko da se svi uču. Prvo mi spalo na pamet da bi se i Kinezi zastidili spram ovi naši majstora i njegovog posla. No, među narodom se divanilo da novaca ima, da sve to tako treba, da brže ne mož, da se ovi majstori na mostu razumu u svoj posov i da imu »vrhunsku tehnologiju«. Bome, drago mi, spojiće se Hrvatska a spojili se već jedanput i mi. Jest da se ovaj nepelješki most pravio onoliko godina da ne smim kazati, taman da misliš da je most za do Amerike ali se napravio. No, ovo ne bi bilo čudno da mi nemamo još mostova koji baš i nisu za pofaljit. Jedan se počeo raditi, pa su majstori napravili grešku, a nisu ni počeli. Šta je greška što se ne miče nisam siguran kazati, da opet ne budem kriv. No, ni ovo ne bi bilo za zabrinuti se da ne postoji još jedan most priko kojeg sam što ne prolazu šleperi, vagoni, da ne kažem avioni a di bi smili prilaziti sam mal veći špediteri. Ni za kazati da se taj klimlje da se uplašiš i raspada i krpari dovika. I tako uz naše nepelješke mostove uvijek ide rič čudo, uplašiti, dugo, naj, greška, da ne kažem nikaka politika mostova.

U NEKOLIKO SLIKA

Dah prošlosti

**PETAK
7.5.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:18 Doktor Martin
11:10 Riječ i život
11:35 Hrvati koji su mijenjali svijet
12:00 Dnevnik 1
12:27 Život vrijedan življenja
13:18 Dr. Oz
14:06 Normalan život
14:56 Bajkovita Hrvatska:
15:06 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Sve ili ništa, film
21:54 5.com s Danielom: Boris Novković i Miroslav Čiro Blažević, zabavni talk show
22:56 Dnevnik 3
23:28 Zemlja tigrova, američko-njemački film
01:10 Na vodenome putu
01:56 Frankie Drake istražuje
02:40 Dnevnik 3
02:55 Vijesti iz kulture
03:03 Dr. Oz
03:45 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetrova i vatre
04:33 Skica za portret
04:40 Bajkovita Hrvatska:
04:46 Dnevnik 2
05:35 Život vrijedan življenja
05:05 Kultura s nogu

05:30 Regionalni dnevnik
06:14 Juhuhu
10:00 Split: Sv. Duje, prijenos procesije i mise
11:36 Napokon sreća
12:35 Makłowicz na putovanju
13:33 Tajna dvorišne rasprodaje: Fotografija ubojstva, američki film
15:02 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetrova i vatre, dokumentarna serija
17:37 Ko te šiša
18:16 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija

18:48 I to je Hrvatska: Morske orgulje i Pozdrav Suncu
19:01 Kapetan Clar
19:29 POPROCK.HR
20:05 Alfi Kabiljo - u susret Zagrebačkom festivalu
20:42 Gibonni u po ure na sv. Duju, koncert na splitskoj Vidilici
21:27 Van der Valk, serija
23:02 Forenzičarka Halifax: Osveta, serija
00:39 Tajna dvorišne rasprodaje: Fotografija ubojstva, američki film
02:04 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
8.5.2021.**

06:38 Klasika mundi: Nikita Borisoglebskij i Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem Jurija Simonova
07:43 Kanzaški pobunjenici, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:16 Zdrav život
13:47 Zajedno u duhu
14:22 Prizma
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:40 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:12 Potrošački kod
16:41 Manjinski mozaik: Nijemi svjedoci
17:00 Vijesti u 17
17:17 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Makarska
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:12 Usamljeni osvetnik, američki film
22:37 Loto 7 - izvještaj
22:42 Dnevnik 3
23:11 Hrvati koji su mijenjali svijet
23:18 Prkos, američki film
01:33 Sam protiv mafije, američki film
02:55 Dnevnik 3
03:10 Vijesti iz kulture
03:18 Kanzaški pobunjenici, američki film
04:54 Veterani mira
05:39 Fotografija u Hrvatskoj
05:45 Dnevnik 2
06:34 Lijepom našom: Makarska

06:36 Juhuhu
06:37 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:18 Vrtlarica
10:53 Život u parku
11:44 Poslovni plan
12:15 Dom na kvadrat
12:46 Veliki majstori slikarstva
13:43 Auto Market
14:19 Košarka, NBA liga: Utah - Denver, snimka
15:39 Teniski turnir Zagreb Ladies Open, reportaža
16:00 Regionalni dnevnik
16:27 Magazin Euro 2020.
16:55 Vaterpolo PH - 1. finalna utakmica, prijenos
18:11 Split: Europski bacački kup, prijenos
19:54 Hrvati koji su mijenjali svijet
20:05 Čarobna godišnja doba, dokumentarni film
21:41 Ekspedicije Stevea Backshalla - Kad zagusti, dokumentarna serija
22:37 EBU: Zarah - Divlje godine, serija
01:06 Glazbeni Top20
01:51 Hrvati koji su mijenjali svijet
01:54 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
9.5.2021.**

08:01 Most u Remagenu, američki film
10:00 Prozorje: Misa
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:28 Plodovi zemlje
13:22 Zadar: More
14:00 Nedjeljom u 2: Ljubo Pavasović Visković
15:01 Teži put do ljubavi, film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:19 Bajkovita Hrvatska:
17:31 Samo tijekom ljeta, kanadski film
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Dulum zemlje: Aleš Winkler, dokumentarna serija
21:01 Loto 6 - izvještaj
21:04 Zanimanje: Kraljica - Nizozemska kraljica Maksima
21:55 Dnevnik 3
22:31 Most u Remagenu, američki film
00:26 Nedjeljom u 2
01:24 Dnevnik 3
01:47 Mir i dobro
02:12 Manjinski mozaik: Nijemi svjedoci
02:28 Kultura s nogu
02:53 Fotografija u Hrvatskoj
03:06 Frank Sinatra: Pjevač

baršunasta glasa, glazbeno-dokumentarni film
04:36 Skica za portret
04:51 Dnevnik 2
05:40 Zadar: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:05 Velečasni Brown
10:55 Umorstva u Midsomeru
12:30 Lidijina kuhinja
13:00 Nagovještaj nevinosti, francuski film
14:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
15:35 Magazin LP
16:05 Indeks
16:35 Klub 7
17:30 Zagreb Judo European Open, snimka finala
18:20 Split: Europski bacački kup, prijenos
20:05 68. Zagrebački festival, prijenos
22:10 Republika, dokumentarna serija
23:00 Graham Norton i gosti
23:45 Frank Sinatra: Pjevač baršunasta glasa, glazbeno-dokumentarni film 90'
01:15 Brooklyn 99
01:42 Hrvati koji su mijenjali svijet
01:45 Umorstva u Midsomeru
03:15 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
10.5.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Treća dob
11:34 Hrvati koji su mijenjali svijet
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
13:57 Hrvati koji su mijenjali svijet
14:05 Globalna Hrvatska HTV
14:45 I to je Hrvatska:
15:05 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17

17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Opstanak 2: Re-industrijalizacija, dokumentarna serija
21:05 Počivali u miru
22:05 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:25 Hrvati koji su mijenjali svijet
23:31 Na vodenome putu
00:18 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:48 Frankie Drake istražuje
01:33 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:38 Portugal - divljina između kopna i oceana, dokumentarni film
03:23 Divlja zemlja, telenovela
04:08 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:11 Treća dob
04:36 Dnevnik 2
05:25 Život vrijedan življenja, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
10:31 Odred za čuda
11:05 Indeks
11:35 Napokon sreća
12:30 Zanimanje: Kraljica - Nizozemska kraljica Maksima
13:30 Put u Bountiful, američki film
15:00 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Hrvati koji su mijenjali svijet
16:45 Portugal - divljina između kopna i oceana, dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut:
19:00 Hrvati koji su mijenjali svijet
19:05 Kapetan Clark, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Bitka za Sevastopolj, rusko-ukrajinski film
23:25 EBU: Lobistica, serija
23:55 Ray Donovan
00:45 Put u Bountiful, američki film
02:10 Noćni glazbeni program

**UTORAK
11.5.2021.**

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Glas domovine
11:34 Hrvati koji su mijenjali svijet
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
13:57 Hrvati koji su mijenjali svijet
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Na vodenome putu
15:45 Kratki dokumentarni film
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu
21:05 Tajne noći: Grad, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za
5: Najbolje hrvatske poduzetnice i poduzetnici 2021.
00:15 Na vodenome putu
01:00 Frankie Drake istražuje
01:45 Dr. Oz
02:30 Dnevnik 3
02:53 Konji u oluji - Kamenito utočište na Sardiniji, dokumentarni film
03:42 Divlja zemlja, telenovela
04:27 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik

06:34 Juhuhu
10:31 Odred za čuda
11:35 Napokon sreća
12:30 Ikone: Zabavljači, dokumentarna serija
13:30 Novi klinac, francuski film
15:00 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
15:49 Cesarica - HIT travnja
15:52 Hrvati koji su mijenjali svijet
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Konji u oluji - Kamenito utočište na Sardiniji, dokumentarni film
17:35 Stipe u gostima
18:15 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska:
19:05 Kapetan Clark, crtana serija
19:27 Cesarica - HIT travnja
19:30 POPROCK.HR
20:05 Duž američko-meksičke granice sa Sue Perkins, dokumentarni film
21:00 Moja super bivša, američki film
22:40 EBU: Lobistica, serija
23:35 Ray Donovan
01:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA
12.5.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake

istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet: Zatvorska škola, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:20 Hrvati koji su mijenjali svijet
23:26 Na vodenome putu
00:11 Istrage prometnih nesreća
00:36 Frankie Drake istražuje
01:21 Dr. Oz
02:06 Dnevnik 3
02:29 Divlji Karibi - U ritmu života: Lovci, serija
03:19 Divlja zemlja, telenovela
04:04 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:12 Eko zona
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:31 Odred za čuda
11:00 Cesarica - HIT travnja
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Napokon sreća
12:30 Tajne noći: Grad, dokumentarni film
13:30 Mladenka i njezine mame, američki film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Hrvati koji su mijenjali svijet

16:45 Divlji Karibi - U ritmu života: Lovci
17:32 Cesarica - HIT travnja
17:35 I to je Hrvatska:
17:55 PH vaterpolo - finalna serija 2.utakmica, prijenos
19:10 Kapetan Clark
19:25 Cesarica - HIT travnja
19:30 POPROCK.HR
20:05 Legenda o Grku Jimmyju, dokumentarni film
21:00 Bus 657, američki film
22:40 EBU: Lobistica, serija
23:35 Ray Donovan
00:25 Mladenka i njezine mame, američki film
01:50 Obiteljski zločini
02:35 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK
13.5.2021.

06:25 Ramazanski Bajram, prijenos
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:17 Doktor Martin
11:08 Slava i Sveti Jaki, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:27 Život vrijedan življenja
13:17 Dr. Oz
14:07 Hrvatska moj izbor: Medeši i Šarić
14:35 Prometej
15:05 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:05 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3

23:20 Hrvati koji su mijenjali svijet
23:25 Na vodenome putu
00:15 Frankie Drake istražuje
01:00 Dr. Oz
01:45 Dnevnik 3
02:00 Vijesti iz kulture
02:08 Divlji Karibi - U ritmu života: Kitovi i vulkani, dokumentarna serija
02:57 Divlja zemlja
03:42 Slava i Sveti Jaki, emisija pučke i predajne kulture
04:07 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:12 Prometej
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:42 Pozitivno
11:12 Napokon sreća
12:07 Dulum zemlje: Aleš Winkler, dokumentarna serija
13:07 Lovac na patke s rijeke Savanne, američki film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji Karibi - U ritmu života: Kitovi i vulkani, dokumentarna serija
17:35 Stipe u gostima
18:15 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska:
19:05 Kapetan Clark
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 F20, hrvatski film
22:35 Crna lista
23:30 Ray Donovan
00:20 Lovac na patke s rijeke Savanne, američki film
02:05 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Život na otoku I. dio

Teško je pisati kad ste na odmoru, ne samo zato što nemate vremena već zato što ne znate o čemu biste prije pisali. Jutros sam prvi put u životu vidjela dupina. Trenutno ne mogu zamisliti da pišem o bilo čemu osim o susretu s dupinima. Smješteni smo u zaljevu otoka Mljeta i po meni je malo vjerojatno da će dupin često tamo lutati. Jutros me probudio prijatelj i rekao da se u zaljevu nalazi dupin. Gledali smo ga kako nestaje i ponovno se pojavljuje, da bismo na kraju svjedočili prizoru skakanja u vis, okretanja i kao igri dupina. Nevjerojatno.

Danas sam vidjela dupina i ne znam kako nastaviti zapis s Mljeta.

Činjenica da dugo nisam nigdje putovala zbog epidemije nije mi dopuštala da se opustim i do samog odlaska ponašala sam se kao da nikamo ne idem. Posljedice svega što nam se događa su nevjerojatne, a ljudi s otoka su to i potvrdili.

Na otok smo stigli u petak. Nisam imala neka posebna očekivanja, pogotovo jer sam ovdje prvi put. Uostalom, bilo je dovoljno da napokon krenem. Međutim, sve mi se dogodilo. Lovila sam ribu, pjevala s lokalnim stanovništvom, išla s roniocima na urone, trčala po kvartu, uspjela biti super turist i prošetala Nacionalnim parkom, upoznala divne ljude koji cijeli život žive na otoku, kupala se u moru, upoznala volontere i otkrila špilju. Zaljubila se u otok i upoznala najdivniji kamp, a da ga ja nisam vidjela. Ali krenimo redom.

Otok Mljet smješten je na jugu Jadrana, u blizini Dubrovnika i Pelješca. Osmi je po veličini hrvatski otok, a posebno je poznat po najstarijem nacionalnom parku na cijelom Mediteranu. Smješteni smo u samom nacionalnom parku, u gradu Polače, za čije je ime zaslužna rimska palača koju je tamo sagradio stanoviti **Agezilaj**,

bježeći od **Septimija Severa**. Blizina i zvor pitke vode, koji još uvijek postoji, bili su presudni za odabir mjesta za izgradnju palače. Uz palaču su sačuvani ostaci dviju sakralnih građevina, od kojih je najveća i najbolje očuvana ranokršćanska bazilika koja se nalazi jugozapadno od palače na udaljenosti od oko 70 metara. Danas su Polače najprometnija luka u parku, a posebno ga vole nautičari u što smo se uvjerali i trećeg dana boravka, kada su mnoge jahte taj dan završile točno ispod našeg prozora. Sjajna gastronomska ponuda, rimske ruine i blizina netaknute prirode nacionalnog parka čine ovo mjesto sjajnim izborom za bazu naše mljetske avanture.

Putovanje izvan sezone, posebno na otoke, po mom mišljenju moglo bi se uključiti u luksuzni turizam jer dobivate priliku za autentično iskustvo. Naši domaćini vode roničarke centar, desetljećima su na otoku i zajedno sa svojim susjedima daju dušu otoku. Jedna od susjeda je **Željka**, koja me je rado primila u svoj čamac i odvela u ribolov. Željka je žena mojih godina koja od rođenja živi na otoku sa suprugom i troje djece. Priča da je na početku braka pokušala živjeti na kopnu, ali to je trajalo samo nekoliko godina. Kaže da ne može bez otoka, iako taj život nije tako lak kao što nam se čini kad dođemo na nekoliko dana. Žive od stanova i ribolova, a njezin suprug također radi kao mornar na prekomorskim brodovima. Kako smo došli do vremena kad nije bilo puno ribe, naš ulov nije bio veliki ali sam dobila iskustvo kakvo nikada neću zaboraviti.

O Babinom polju, baki **Ivanki**, sjajnoj **Marini** i njezinom kampu, divnoj rakiji *mirta*, jami, svemu što ću doživjeti posljednjeg dana putovanja i ostalim avanturama s otoka pisat ću u sljedećem broju, jer posebnu pažnju treba dati svakom dojmu.

Gorana Koporan

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, MED

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

